

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของ
การจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
ของสำนักเรียนใน เขตบางกอกใหญ่
กรุงเทพมหานคร

THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER'S BEHAVIOR AND
MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF
THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL
INSTITUTES IN BANGKOKYAI
BANGKOK

พระทวีศักดิ์ พุทธรุกขิโต (ยุทธไกร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของ
การจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
ของสำนักเรียนใน เขตบางกอกใหญ่
กรุงเทพมหานคร

THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER'S BEHAVIOR AND
MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF
THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL
INSTITUTES IN BANGKOKYAI
BANGKOK

พระทวีศักดิ์ พุทธระกฤติโต (ยุทธไกร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER'S BEHAVIOR AND
MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF
THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL
INSTITUTES IN BANGKOKYAI
BANGKOK

PHRA THAWEESEK BUDDHARAKKITO (YUTTHAKRAI)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of

The Requirement for The Degree of

Master of Arts

(Educational Administration)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Bangkok, Thailand

C.E.2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

.....

(พระสุธีธรรมมานูวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(พระมหาสม กลุยาโณ,ดร.)

.....กรรมการ

(ดร.ศุทธิพร เสวตพงษ์)

.....กรรมการ

(ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

.....กรรมการ

(ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ)

.....กรรมการ

(ผศ.บุญเลิศ จีร์ภัทร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ กรรมการ

ผศ.บุญเลิศ จีร์ภัทร์ กรรมการ

ชื่อเรื่อง : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักเรียนใน เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

ชื่อผู้วิจัย : พระทวีศักดิ์ พุทธธรรมาภรณ์ (ยุทธไกร)

ชื่อปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ป.ธ.๔, พธ.บ., M.A., Ph.D.

: ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ พธ.บ., M.Ed., Ph.D.

: ผศ.บุญเลิศ จิรภัทร์ B.A, M.A., พัฒนาการเศรษฐกิจ

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี ๑๔ โรงเรียน ประกอบด้วย คณะผู้บริหารจำนวน ๑๔ รูป ครูผู้สอน จำนวน ๕๔ คน เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r)

ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ด้านศาสนบุคคล ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ และด้านการเผยแผ่ศาสนา อยู่ในระดับมาก

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ

๐.๖๗ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .๐๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสูงที่สุด คือ ด้านการสอน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .๖๔ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .๐๑$) รองลงมา คือ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๕๕ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .๐๑$)

พฤติกรรมการสอนของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล) และด้านการสอน อยู่ในระดับมาก

Thesis Title : The Relationship Between Teacher's Behavior and Management Effectiveness of Buddhist Study of the Scriptures : Dhamma Shool in Educational institutes in Bangkok yai Bangkok

Researcher : PhraTaweesak Buddharakkito (Yutthakrai)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst.Prof.Dr.Suttiphong Sheevechai, Pali IV, B.A.,M.Ed., Ph.D.

Assistant Professor Dr. Intha Siriwan, B.A.,M.Ed.,Ph.D

Asst.Prof.Boonreat Jirapat B.A.,M.A.

Date of Graduation: 23 March 2012

ABSTRACT

This Thesis aims for studying relation between behavior of teacher's instruction and achievements of Dhamma education management of schools in Bangkokyai district, Bangkok

Sample Group used in this research consists of 14 schools , administrators, 94 instructors and students, research tools are questionnaires with 5 average level, statistic used in the analysis of data i.e. frequency, percentage, standard aviation and coherent achievement person (r)

From this research it was found that achievements of Dhamma education management of schools as a whole is in excellent level from top to down i.e. practical aspect, religious persons, Buddhist establishment, religion function and propagation of Buddhism are in top level.

Relation between behavior of teacher's instruction and achievements of Dhamma education management of schools in Bangkokyai district, Bangkok are in positive and medium level equal to coherent achievement worth .67 implying statistically ($p<.01$) . Considering each aspect, it was found that top aspect of relation and achievement of Dhamma education is about instruction equal to coherent achievement worth .64 implying statistically ($p<.01$) . Next is preparation for instruction and measurement and assessment equal to coherent achievement worth .59 implying statistically ($p<.01$). Behavior of Teacher's instruction totally, is at top level from top to low level i.e. preparation for instruction, measurement and assessment and instruction in top level.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อินตา ศิริวรรณและผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญเลิศ จีรภัทร์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชชุดา หุ่นวิไล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชวาล ศิริวัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมหมาย ดุยอธรรมย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก ผู้เชี่ยวชาญที่เสียสละเวลาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารและคณะครูผู้สอนในโรงเรียนวัดระฆังโฆสิตาราม ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดสอบและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย ขอขอบคุณคณะผู้บริหารและคณะครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเพื่อเป็นข้อมูลการวิจัย และขอขอบคุณผู้แต่งเรียบเรียงตำรา เอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยใช้ในการอ้างอิง

ขอขอบคุณ พระเดชพระคุณ พระศรีสุทธิเวที ผู้อุปถัมภ์การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และพระมหาสุศักดิ์ กิจจกาโร (ชุบุญ) ผู้ให้ข้อมูลการทำวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งโยมแม่ปราณี มงคลเคหาและคุณพ่อประเสริฐ ยุทธไกร ที่อุปถัมภ์ค้ำชู ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณในการสนับสนุนทุนการศึกษาและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ ที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา คุณของพระรัตนตรัย มารดาบิดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนในการวางรากฐานการศึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

พระวิศักดิ์ พุทธฤทธิโต (ยุทธไกร)

เรื่อง	สารบัญ	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย		ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		ค
กิตติกรรมประกาศ		ง
สารบัญ		จ
สารบัญตาราง		ฉ
สารบัญแผนภูมิ		๑
บทที่ ๑ บทนำ		๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา		๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย		๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย		๓
๑.๔ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย		๔
๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย		๕
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ		๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		๗
๒.๑ การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย		๗
๒.๒ พฤติกรรมการสอนของครู		๑๓
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษา		๒๗
๒.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษา		๔๔
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		๔๕
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย		๔๘
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย		๔๙
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง		๔๙
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		๕๐
๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล		๕๓
๓.๔ การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล		๕๓
๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล		๕๕

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๖
๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๘
๔.๒ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม	๕๙
๔.๓ ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู	๖๔
๔.๔ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผล ของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร	๖๙
บทที่ ๕ สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๗๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๗๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๐
บรรณานุกรม	๘๑
ภาคผนวก	๘๖
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย	
ภาคผนวก ค หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย	
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๑ แสดงข้อมูลส่วนบุคคล	๕๘
๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยรวม	๕๙
๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านศาสนบุคคล โดยรวมและรายด้าน	๖๐
๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ	๖๑
๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านการดำรงพุทธศาสตร์	๖๒
๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านการเผยแผ่ศาสนา	๖๓
๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ	๖๓
๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการสอนของครู โดยรวม	๖๕
๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการสอนของครู ในด้านการเตรียมการเรียนการสอน	๖๕
๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการสอนของครู ในด้านการสอน	๖๖
๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการสอนของครู ในด้านการวัดผลและประเมินผล	๖๘
๔.๑๒ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครู (X) กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (Y)	๖๙

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

๒.๑	ลักษณะ โครงสร้างการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์	๑๓
๒.๒	โครงสร้างงานตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน	๓๕
๒.๓	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ชั้นพื้นฐานและชั้นกลาง เช่นเดียวกับการศึกษาของทางราชอาณาจักรในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา เป็นการเรียนพระธรรมวินัยที่นักปราชญ์ได้แปลจาก

ภาษาบาลีเป็นภาษาไทยแล้ว โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอกมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั่วไปสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป คือมุ่งเน้นการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณภาพ และเพียงพอต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะแต่เดิมพระสงฆ์ไทยนิยมศึกษาพระธรรมวินัยเป็นภาษาบาลี ด้วยเหตุนี้จำนวนผู้รู้พระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงโดยผ่านกระบวนการศึกษาเป็นภาษาบาลีจึงมีน้อย เป็นเหตุให้สังคมชนชาติขาดแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยงานในด้านต่างๆ ของคณะสงฆ์ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาเล่าเรียนในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ โดยจัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายสำหรับการจัดหลักสูตร ได้จัดให้มีวิชาที่เหมาะสมแก่ภาวะของพระภิกษุและสามเณรที่จะศึกษาได้ โดยไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย และเป็นวิชาที่จำเป็นแก่งานของพระพุทธศาสนา ซึ่งมุ่งให้พระภิกษุสามเณรมีบุคลิกภาพเหมาะสมตามสมณเพศ ช่วยให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ นอกจากนี้ยังมุ่งให้พระภิกษุสามเณรได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทในมหาวิทยาลัยสงฆ์ต่อไป

ปัจจุบัน มีพระภิกษุสามเณรที่กำลังเรียนหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมนี้อยู่ตามสำนักเรียนต่างๆ ทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จากผลการสอบธรรมสนามหลวงทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พบว่าในการสอบแต่ละปีนั้นนักเรียนเข้าสอบและสอบได้เป็นจำนวนน้อยเกินไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความสูญเปล่าทางการศึกษาแล้ว ยังเป็นการแสดงถึงการขาดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ต่อไป พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถ

ที่จะสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาคงจะลดน้อยลงเรื่อยๆ และทำให้ขาดบุคลากรของพระศาสนาที่คอยทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนเพื่อความสันติสุขของประชาชนและสังคมอันจะส่งผลให้พระพุทธศาสนาเสื่อมสลายหายไปที่สุดในที่สุด

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องครูสอนพระปริยัติธรรมซึ่งได้แก่ ครูสอนพระภิกษุและสามเณรที่เรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี และพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาบางส่วน และครูสอนจริยศึกษาหรือวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์นั้น มีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน เพราะไม่ได้เรียนวิชาชีพรู ไม่ได้เรียนวิชาจิตวิทยา หลักการสอน การประเมินผล และยังทำการบันทึกการสอนไม่เป็น เป็นต้น^๑

สอดคล้องกับรายงานการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ พบว่า ด้านครูผู้สอนนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมยังขาดแคลน ครูที่มีความรู้แตกฉานมีน้อยมาก ขาดประสบการณ์การสอน เป็นระบบที่สอนน้อง ส่วนใหญ่ทำหน้าที่ในด้านอื่นๆ ด้วย ทำให้ไม่มีเวลาดูแลและเตรียมการสอน ขาดการส่งเสริมอบรมวิชาการศึกษา และขาดขวัญกำลังใจ^๒

จากสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมดังที่กล่าวมา ได้แสดงให้เห็นว่าประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสำนักเรียนต่างๆ ในการที่จะผลิตบุคลากรทางพระศาสนาที่มีความรู้ความสามารถนั้นยังอยู่ในระดับต่ำและลดลงเรื่อยๆ หากไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้รู้ ได้ปฏิบัติตามเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอีกด้วย ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยที่สำคัญหลายๆ ด้าน ทั้งด้านผู้บริหาร นักเรียน โรงเรียน ครู การจัดการเรียนการสอน วิธีการบริหาร และการจัดองค์การ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ได้มีนักการศึกษาจำนวนมากได้พยายามศึกษา เพื่อแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลให้แก่โรงเรียน โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนเอกชนคาทอลิก พบว่า ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านผู้บริหาร และปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการเสวนาทางวิชาการเรื่อง การศึกษาของคณะสงฆ์กับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔) หน้า ๕๕.

^๒ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, แหล่งที่มาของข้อมูล
http://ednet.kku.ac.th/~ed_soc/law%201.htm

ครูจึงเป็นองค์ประกอบที่มีสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนดำเนินไป เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการเรียนรู้และคุณภาพของนักเรียนดั่งนั้น ครูจึงต้องมีความรู้ความสามารถสูง เป็นผู้คอยชี้แนะแนวทางและสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทำทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม เพราะในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการสร้าง การนำไปใช้ และการประเมินผลการเรียนการสอน^๓ อีกทั้งครูยังได้ชื่อว่าเป็นผู้นำทางปัญญาและจิตวิญญาณ ด้วยเหตุนี้

ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการจัดการศึกษาของครูใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม สำนักเรียนเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาพฤติกรรมสอนและการจัดการศึกษาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม สำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสอนกับประสิทธิผล การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม สำนักเรียนเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ครูในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในการนำมาปรับปรุง และพัฒนาพฤติกรรมสอนของตน เพื่อเพิ่มประสิทธิผลให้แก่สำนักเรียน

เพื่อเป็นประโยชน์แก่เจ้าสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมทั่วไปในการที่จะนำข้อมูลไปกำหนดนโยบาย การวางแผน รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูในสำนักเรียนของตนให้มีประสิทธิผล

^๓ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา. (๒๕๔๓, มีนาคม-เมษายน). การพัฒนาระบบการสอน. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์. ๑(๒): หน้า ๗-๑๕.

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๑๕๐ รูป

ชื่อโรงเรียน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑. โรงเรียนวัดโมลีโลกยาราม	๒๐	๑๐
๒. โรงเรียนวัดอรุณราชวราราม	๑๐	๑๐
๓. โรงเรียนวัดนาคกลาง	๑๐	๑๐
๔. โรงเรียนราชสิทธิาราม	๑๐	๑๐
๕. โรงเรียนวัดเครือวัลย์	๑๐	๑๐
๖. โรงเรียนวัดท่าพระ	๑๐	๑๐
๗. โรงเรียนวัดหงษ์รัตนาราม	๑๐	๑๐
๘. โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์	๑๐	๑๐
๙. โรงเรียนวัดดงมูลเหล็ก	๑๐	๕
๑๐. โรงเรียนวัดเจ้ามุล	๑๐	๕
๑๑. โรงเรียนวัดประคู้ฉิมพลี	๑๐	๕
๑๒. โรงเรียนวัดประคู้ในทรงธรรม	๑๐	๕
๑๓. โรงเรียนวัดสังกัจจายน์รวีหาร	๑๐	๕
๑๔. โรงเรียนวัดโพธิ์เรียง	๑๐	๕
รวม	๑๕๐	๑๐๗

๑.๓.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

๑. สมณะภาวะ
๒. อายุ
๓. ระดับการศึกษา
๔. ตำแหน่ง
๕. ประสบการณ์
๖. พฤติกรรมการสอน

๑.๓.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่

ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ได้แก่

- ๑ ด้านศาสนบุคคล
- ๒ ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ
- ๓ ด้านการดำรงพุทธศาสตร์
- ๔ ด้านการเผยแผ่ศาสนา
- ๕ ด้านการปฏิบัติปฏิบัติชอบ

๑.๔ คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมการสอนของครู ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดของทวีศิลป์ สารแสน^๔ ที่พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูที่เหมาะสมนั้น เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ดีและสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของนักเรียน จะทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ รักใคร่และศรัทธาในตัวครู อันจะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หมายถึง ผลการเกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่ได้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ตามเกณฑ์ของกองบาลีสนามหลวง โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ๕ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ด้านศาสนบุคคล หมายถึง การที่พระภิกษุสามเณรมีความศรัทธาอย่างมั่นคงในพระพุทธศาสนาอันส่งผลให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเสียสละและอดทนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๑.๔.๒ ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ หมายถึง การที่พระภิกษุสามเณรมีความสามารถในการสนองงานพระศาสนาเกี่ยวกับการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในวัดให้มีความประพฤติเรียบร้อย ช่วยเหลืองานการศึกษาในวัด อบรมสั่งสอนเยาวชนในลักษณะต่างๆ เพื่อให้มีความประพฤติดีงาม ช่วยงานสาธารณประโยชน์ในวัด ตลอดจนช่วยเหลืองานก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ภายในวัด

๑.๔.๓ ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ หมายถึง การที่พระภิกษุสามเณรยึดมั่นในพระพุทธศาสนา สืบทอดและทรงไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอน มีความเข้าใจ สามารถชี้แจงเนื้อหาและหลักธรรมได้ตรงตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้ว ไม่แสดงนอกเหนือจากพระธรรมวินัยและหลักคำสอน รวมทั้งปกป้องชี้แจงมิให้ผู้อื่นเข้าใจหลักธรรมในทางที่ผิดอีกด้วย

^๔ทวีศิลป์ สารแสน ๒๕๔๓, หน้า ๑๓๕, อ้างถึงใน พงศ์ศักดิ์ สนั่นเทศ ๒๕๓๑, หน้า ๑๕.

๑.๔.๔ ด้านการเผยแพร่ศาสนา หมายถึง การขยายหลักธรรมของพระพุทธศาสนาของนักเรียนไปสู่ผู้อื่นในลักษณะต่างๆ เช่น การเทศน์ การปาฐกถาธรรม การอภิปรายธรรม การสนทนาธรรม และการบรรยายธรรม เป็นต้น

๑.๔.๕ ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติกิจวัตรทั้ง ๑๐ ประการ ของพระภิกษุสงฆ์ ได้แก่ ๑) การลงอุโบสถ ๒) การบิณฑบาต ๓) การทำวัตร ๔) การกวาดวิหารและลานเจดีย์ ๕) การรักษาผ้าไตรจีวร ๖) การอยู่ปริวาสกรรม ๗) การโกนผม ปลงหนวด ตัดเล็บ ๘) การศึกษาเล่าเรียนและการปฏิบัติพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ๙) การปลงอาบัติ และ ๑๐) การพิจารณาปัจจัยสี่ อย่างครบถ้วนบริบูรณ์

๑.๔.๖ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดวางแผนการสอน แนวการสอน หรือ โครงการสอน อันประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ การจัดเนื้อหา กิจกรรม ประสิทธิภาพต่าง ๆ สื่อการเรียน สื่อการสอน วิธีสอน กระบวนการเรียนรู้ กลวิธีต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้

๑.๔.๗ ด้านการสอน หมายถึง การจัดประสิทธิภาพที่เหมาะสมให้นักเรียนได้ ปะทะเพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น การสอนจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้

๑.๔.๘ ด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึง การนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดรวมกับการใช้วิจารณญาณของผู้ประเมินมาใช้ในการตัดสินใจ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อให้ได้ผลเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑. ได้ทราบประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๑.๕.๒. ได้ทราบพฤติกรรมการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๑.๕.๓. ได้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

๒.๑ การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

๒.๒.๑ ความหมายของประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

๒.๒.๒ ความสำคัญของประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

๒.๒.๓ ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

๑. ด้านศาสนบุคคล

๒. ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ

๓. ด้านการดำรงพุทธศาสตร์

๔. ด้านการเผยแผ่ศาสนา

๕. ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

๒.๓ พฤติกรรมการสอนของครู

๒.๓.๑. ด้านการเตรียมการเรียนการสอน

๒.๓.๒. ด้านการสอน

๒.๓.๓. ด้านการวัดผลและประเมินผล

๒.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย

การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยแต่เดิมนั้น เริ่มต้นมาตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาล โดยถือว่าเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า ฐุระ ซึ่งมี ๒ ประการ^๑ คือ

^๑พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ), *วิปัสสนากรรมฐาน*. (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๔๘), หน้า ๒

๑. คันถุระ ได้แก่ ธุระฝ่ายพระคัมภีร์ คือ การศึกษาหลักพระธรรมวินัยอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

๒. วิปัสสนาธุระ ได้แก่ ธุระฝ่ายเจริญวิปัสสนา ซึ่งรวมทั้งสมถะด้วย อันเป็นเครื่องมือหรืออุบายฝึกหัดจิตใจของตนให้สะอาดปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง ซึ่งการศึกษาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาดังกล่าว หลักใหญ่แล้วมี ๓ ประการ^๒ คือ

๑. ปริยัติ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เป็นการศึกษาภาคทฤษฎี คือ การศึกษาพระวินัยให้มีความรู้เป็นพื้นฐานอย่างแจ่มแจ้งว่า คำสอนของพระพุทธองค์นั้น มีอะไรบ้าง ถ้าจะน้อมนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนมาปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไร เป็นต้น นับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติและปฏิเวธ

๒. ปฏิบัติ ได้แก่ การน้อมเอาหลักธรรมคำสั่งสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ คือ นำมาประพฤติปฏิบัติจริงๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจา ใจ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือนำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้แล้วนั้นมาเป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตน

๓. ปฏิเวธ ได้แก่ การนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนที่ได้เรียนรู้และปฏิบัติจนได้รับผลแห่งการปฏิบัติมาเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ได้รู้และปฏิบัติตาม เป็นขั้นที่แสดงถึงผลของการปฏิบัติธรรม บุคคลที่มีหน้าที่ในดำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนานั้น คือ พุทธบริษัท ๔ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา^๓ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระภิกษุและสามเณร นับว่าเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เพราะหน้าที่หลักของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ คือ การปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลुความพ้นทุกข์ของตนเอง การสั่งสอนธรรมเพื่อให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ และการประยุกต์ธรรมเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านให้พ้นทุกข์ในชีวิตประจำวัน^๔ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์^๕ ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามบริบทของพระพุทธศาสนาว่ามี

^๒กองบาลีสนามหลวง), การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๖ – ๓๗

^๓พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์. (กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๘.

^๔ภัทรพร สิริกาญจน, หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวัฒน์. ในพระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย ประเด็นวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘๑.

^๕มาณี ไชยธีรานุวัณศิริ, ฉวีวรรณ จันทร์รัตน์, และ อุดมสิทธิ์ จิตวิจารณ์, บทบาทของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์. (กรุงเทพมหานคร: เอส แอนด์ จี กราฟฟิก, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

หน้าที่หลัก คือ การอบรมตน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และบทบาทของพระสงฆ์ที่องค์กรสงฆ์กำหนดให้ ๕ ประการ คือ การศึกษาพระพุทธศาสนา การปกครองสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสอน การสร้างสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาของพระสงฆ์เป็นพื้นฐานและมีส่วนส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ในด้านต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อความเจริญมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

สมชาย ไมตรี การศึกษาของคณะสงฆ์ไทย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาที่สำคัญต่อสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งนี้เพราะการศึกษาของคนไทยมีความสัมพันธ์กับสถาบันวัดและพระสงฆ์ตลอดมา วัดจึงเป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้สอนวิชาการต่างๆ อบรมศีลธรรมจรรยาให้กับกุลบุตรไทย ในอดีตชายไทยทุกคนมีประเพณีว่าควรได้บวชเรียนก่อนมีครอบครัว ซึ่งการบวชเรียนนั้นมีความหมายว่า เข้ามาถือเพศบรรพชิตในพระพุทธศาสนาและศึกษาพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า โดยการศึกษาจากพระไตรปิฎก อันประกอบด้วยพระวินัยพระสูตร และพระอภิธรรม ซึ่งเรียกว่าศึกษาพระปริยัติธรรม นอกจากนี้ วัดไม่เพียงเป็นแหล่งความรู้ทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงศาสตร์แขนงต่างๆ อีกด้วย ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีโอกาสได้ศึกษาวิชาทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สาขาอื่นๆ ด้วย เพื่อเป็นการเรียนรู้สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมในภาวะของเพศบรรพชิตได้^๖

สมชาย ไมตรี สำหรับความรู้หลักที่พระสงฆ์ต้องศึกษา ก็คือความรู้ของพระพุทธศาสนาซึ่งบรรจุอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก และคัมภีร์ต่างๆ ที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายความในพระไตรปิฎกให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา และโยชนา เป็นต้น การศึกษาหลักคำสอนในคัมภีร์ที่กล่าวมาเป็นกระบวนการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหนทางที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดของชีวิตในพระพุทธศาสนาได้ สภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้^๗

สมัยสุโขทัย การศึกษาในสมัยนี้ เป็นการศึกษามากจากพระไตรปิฎกแยกออกเป็นตอนๆ คือ พระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรมเป็นลำดับไป นอกจากนี้ยังมีศิลปศาสตร์สาขาต่างๆ อีกหลายแขนง โดยมีพระมหาเถระ พระมหากษัตริย์ และราชบัณฑิต เป็นครูผู้สอน สำหรับสถานที่ศึกษา ได้แก่ วัดและวัง บุตรหลานของขุนนางและราษฎรทั่วไปจะเรียนที่วัด ส่วนวังจะเป็นที่ศึกษาของเจ้านาย บุตรหลานข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และพระสงฆ์เท่านั้น ในด้านการบริหารจัดการนั้นจะอยู่

^๖สมชาย ไมตรี, การศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕, หน้า ๑๕ – ๒๐.

^๗เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕

ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ ทั้งด้านการจัดหาสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน และการจัดหาครูผู้สอน ส่วนด้านการวัดผลการศึกษายังไม่มีระบบการวัดที่แน่นอน มักจะวัดจากความทรงจำและความสามารถเป็นพื้น ผู้จบการศึกษาจะได้รับการยกย่องให้เป็นบัณฑิต

สมัยอยุธยา การบริหารการศึกษาในยุคต้นๆ ไม่มีอะไรแตกต่างจากสมัยสุโขทัย จนกระทั่งในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์โปรดให้คณะสงฆ์รับภาระในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง มีการกำหนดหลักสูตร เวลาเรียน การประเมินผล และกำหนดฐานะของผู้สอบได้ไว้เป็นการแน่นอน และกำหนดเอาพระบรมมหาราชวังเป็นสถานที่เรียนหลัก ส่วนวัดต่างๆ เป็นแหล่งเรียนย่อย โดยมีพระองค์เองบ้าง ราชบัณฑิตบ้าง พระมหาเถระบ้าง เป็นครูผู้สอน ขบวนการเรียนการสอน กำหนดเอาพระไตรปิฎกที่จารึกลงในใบลานเป็นหนังสือแบบเรียน การวัดผลและประเมินผลการเรียน ใช้การแปลปากเปล่าต่อหน้าคณะกรรมกรอย่างน้อย ๓ ท่าน โดยการสอบวัดผลแต่ละระดับชั้น กำหนด ๑ ปีต่อครั้ง ผู้สอบได้จะเรียกว่า “มหาบาเรียน” โดยแบ่งชั้นเป็น ๓ คือ ชั้นบาเรียนตรี บาเรียนโท และบาเรียนเอก

สมัยธนบุรี ไม่ปรากฏว่ามีการสอบพระปริยัติธรรมแต่อย่างใด เนื่องจากบ้านเมืองอยู่ในช่วงทำศึกสงครามตลอดเวลา พระมหาบาเรียนจึงไม่ปรากฏในประวัติศาสตร์ช่วงนี้ แต่เป็นที่แน่นอนว่าพระภิกษุสามเณรยังต้องศึกษาพระปริยัติธรรมและแสวงหาความรู้ในทางพระพุทธศาสนาตามหน้าที่อย่างมิได้บกพร่อง

สมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๗ ระบบการจัดการศึกษายังคงมีรูปแบบคล้ายสมัยอยุธยาตอนปลาย ทั้งด้านสถานที่เรียน ครูผู้สอน แต่ได้มีการแก้ไขหลักสูตรการเรียนการสอน และการสอบใหม่ ในสมัยรัชกาลที่ ๒ โดยจัดแบ่งหลักสูตรให้กว้างออกไปเป็น ๕ ชั้น คือ ชั้นประโยค ๑ ถึงชั้นประโยค ๕ พร้อมทั้งจัดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นสัดส่วน และเปลี่ยนระบบการสอบจากปากเปล่าเป็นสอบด้วยข้อเขียน ในสมัยรัชกาลที่ ๗ โดยใช้คัมภีร์ประเภทอรรถกถาและฎีกา มาเป็นแบบเรียนและแบบสอบแทนพระไตรปิฎก และในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ คณะสงฆ์ได้จัดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมขึ้นควบคู่กับแผนกบาลีจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน

แต่เดิมไม่ได้จัดเป็นรูปแบบโรงเรียน จนกระทั่งมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงได้มีสภาการศึกษาสงฆ์ควบคุมดูแล และออกระเบียบการบริหารจัดการการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น สำหรับการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติกำหนด

วิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา^๔ กล่าวไว้ว่า จัดโดยคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นประธานกรรมการ แม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการทบวงมหาวิทยาลัย เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ อธิบดีกรมการศาสนา อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน อธิบดีกรมวิชาการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน ๑๖ คน ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเป็นกรรมการ โดยให้คณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์เลือกกรรมการผู้หนึ่งเป็นรองประธานกรรมการ มีอธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการคณะกรรมการ และให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์

คณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์^๕ มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา^๔ ดังนี้

๑. กำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

๒. กำหนดมาตรฐาน และให้ความเห็นชอบหลักสูตรวิชาการพระพุทธศาสนา

๓. กำหนดพื้นความรู้ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์การเข้าศึกษา ระยะเวลาการศึกษา การสอบ และเงื่อนไขในการรับปริญญาหรือประกาศนียบัตร

๔. ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลักและป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัย ให้ผิดไปจากบาลีในพระไตรปิฎก

๕. วินิจฉัยสั่งการเพื่อยับยั้งหรือยุติการดำเนินกิจการที่ขัดต่อพระธรรมวินัย หรือขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของสถานศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัติ

๖. วางระเบียบ และออกข้อบังคับ หรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ

อาจสรุปได้ว่า การศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่พระภิกษุและสามเณร โดยคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์และสภามหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ป้องกันมิ

^๔พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๐, มาตรา ๖, <http://www.kodmhai.com/m4/m4-1/Nthailaw-4-1/N1069.html>, (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๔).

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ให้มีการเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยให้ผิดไปจากพระบาลีในพระไตรปิฎก ซึ่งปัจจุบันประกอบด้วยการศึกษาตามหลักสูตรต่างๆ ดังนี้ คือ

๑. หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีอยู่ ๓ ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ผู้ที่จบนักธรรมชั้นเอกมีวิทยฐานะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อที่ ๓ (๒) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการประกาศไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ แต่ต้องได้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ โดยได้รับคำแนะนำของมหาเถรสมาคม

๒. หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีอยู่ ๘ ระดับ ได้แก่ ประโยค ๑ - ๒ และเปรียญธรรม ๓ - ๔ - ๕ - ๖ - ๗ - ๘ - ๙ ผู้จบเปรียญธรรม ๓ ประโยค มีวิทยฐานะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อที่ ๓ (๒) ซึ่ง

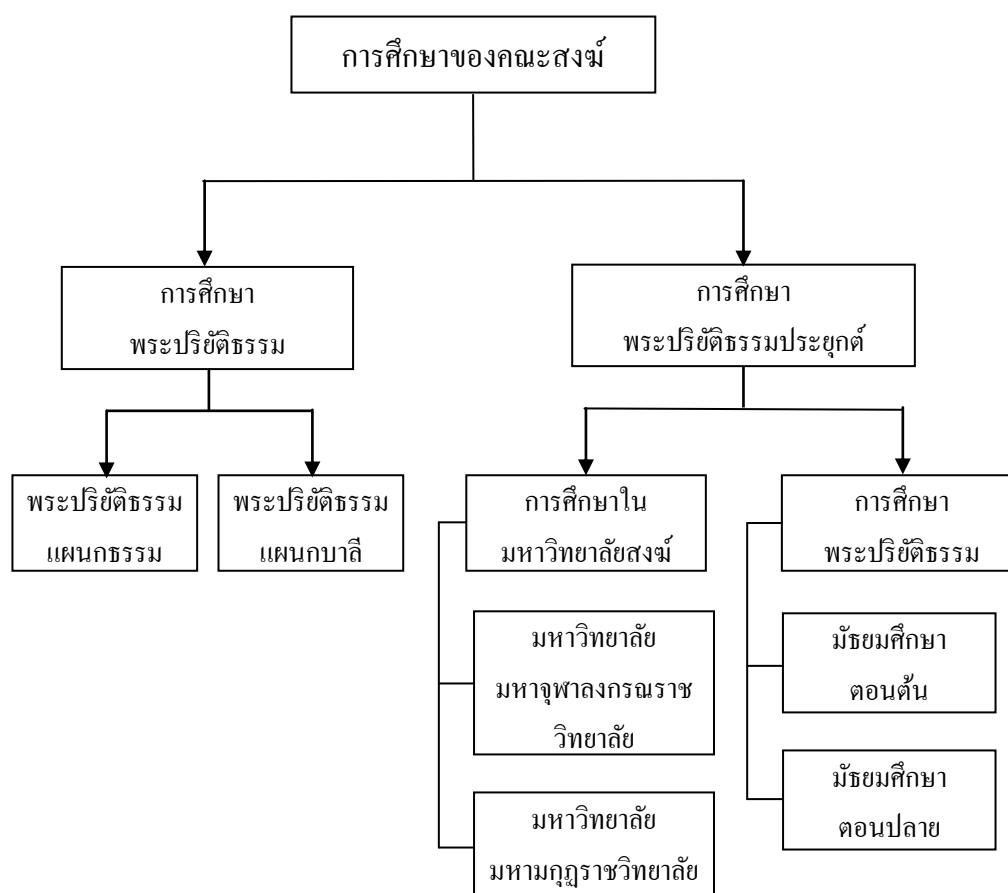
กระทรวงศึกษาธิการ^{๑๑} ประกาศไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ แต่ต้องได้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม ส่วนผู้จบเปรียญธรรม ๘ ประโยค มีวิทยฐานะปริญญาตรี ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐

๓. หลักสูตรปริญญาในมหาวิทยาลัย ได้แก่ พุทธศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และศาสนศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งกำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องศึกษาวิชาแกนพระพุทธศาสนา จำนวน ๕๐ หน่วยกิต ซึ่งประกอบด้วยวิชาภาษาบาลี พระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก ธรรมประยุกต์ และธรรมปฏิบัติ ทั้งต้องปฏิบัติศาสนกิจสนองงานมหาวิทยาลัยอีก ๑ ปี จึงได้รับปริญญาบัตร

๔. หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยประกอบด้วยวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศาสนปฏิบัติ ภาษาบาลี และธรรมวินัย เป็นวิชาบังคับแกน ๓๖ หน่วยกิต ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ๒๑ หน่วยกิต ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมเป็น ๕๗ หน่วยกิต

^{๑๑}เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

หลักสูตรทั้ง ๔ ประเภทนี้ สามารถจำแนกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ เป็นหลักสูตรที่ศึกษาเฉพาะวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จัดเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรม และกลุ่มที่ ๒ เป็นหลักสูตรที่ศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาพร้อมกับวิชาสามัญอื่นๆ ได้แก่ หลักสูตรมหาวิทยาลัยสงฆ์ และหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จัดเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมประยุกต์^{๑๑} ดังแผนภูมิที่ ๒.๑

แผนภูมิที่ ๒.๑ ลักษณะโครงสร้างการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์

^{๑๑}สุภาพร มากแจ้ง, และ สมปอง มากแจ้ง, ๒๕๔๒, หน้า ๓

หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

พระปริยัติธรรมแผนกธรรมนี้ เป็นระบบการศึกษาที่เริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖ โดยมีสาเหตุมาจากทางราชการได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ร.ศ.๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๔๘) ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดให้ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารเพื่อรับใช้ชาติ ยกเว้นพระภิกษุโดยทั่วไป ส่วนสามเณรยกเว้นเฉพาะสามเณรผู้ธรรมเท่านั้น อนึ่ง เพื่อกำหนดข้อปฏิบัติให้แน่นอน คณะสงฆ์จึงได้กำหนดให้มีการสอบองค์ความรู้ของพระภิกษุสามเณรขึ้นแยกต่างหากจากการสอบเปรียญ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในปัจจุบัน

มาดพ พลไพรินทร์ เดิมทีพระสงฆ์ไทยนิยมศึกษาพระธรรมวินัยเป็นภาษาบาลี ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏว่าจำนวนผู้รู้พระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงโดยผ่านกระบวนการเรียนจากภาษาบาลีมีน้อย เป็นเหตุให้สังฆมณฑลขาดแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยงานในด้านต่างๆ ของคณะสงฆ์^{๑๒}

สนามหลวงแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนี้ เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานและขั้นกลาง ดังเช่นการศึกษาของทางราชอาณาจักรในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และจัดเป็นการศึกษาภาคบังคับของพระภิกษุสามเณรโดยตรง ตามคำสั่งของมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. ๒๕๒๘ ข้อ ๔ ว่า “พระภิกษุมีพรรษายังไม่ถึง ๕ และสามเณรรูปใดที่ยังไม่มีวิทยฐานะเป็นนักธรรมชั้นใดชั้นหนึ่ง ให้เจ้าอาวาสกวัดขันให้เรียนพระธรรมวินัย หรือเข้ารับการอบรมพระธรรมวินัยทุกรูป ถ้าภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ชื่อว่าไม่ตั้งอยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสหรือประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส มีความผิดตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ อนึ่ง ถ้าเจ้าอาวาสไม่กวัดขันพระภิกษุสามเณรในวัดของตนย่อมมีความผิดฐานละเลยต่อหน้าที่”^{๑๓}

อนึ่ง เมื่อว่าโดยวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนี้ แม้ว่าคณะสงฆ์จะไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาหลักสูตรและเนื้อหาวิชาแล้ว น่าจะมีวัตถุประสงค์ ดังนี้^{๑๔}

๑. เพื่อใช้รักษาตนและหมู่คณะ

^{๑๒}มาดพ พลไพรินทร์, คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: หจก.ชุดิมาการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๘๑ – ๑๘๒.

^{๑๓}สนามหลวงแผนกธรรม, เรื่องสอบธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑๓.

^{๑๔}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ กงคปญโญ), ๒๕๔๕, หน้า ๒๘

๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

ในปัจจุบันนี้ หลักสูตรนักธรรมที่ใช้สำหรับในจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสนามหลวง ประกอบด้วยรายวิชาและแบบเรียน ดังปรากฏใน^{๑๕} ตารางที่ ๑ หลักสูตรนักธรรม

หลักสูตร	รายวิชา	แบบเรียน
นักธรรมชั้นตรี	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เรียงความแก้กระทู้ธรรม ๒. ธรรมะ ๓. พุทธประวัติ ๔. วินัย 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑ ๒. นวโกวาทแผนกธรรมวิภาคและคิหิปฏิบัติ ๓. พุทธประวัติ เล่ม ๑-๒-๓, ศาสนพิธี เล่ม ๑ ๔. นวโกวาทแผนกวินัยบัญญัติ, วินัยมุข เล่ม ๑
นักธรรมชั้นโท	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เรียงความแก้กระทู้ธรรม ๒. ธรรมะ ๓. อนุพุทธะ ๔. วินัย 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๒ ๒. ธรรมวิภาค ปริจเฉทที่ ๒ ๓. อนุพุทธประวัติ, ศาสนพิธี เล่ม ๒ ๔. วินัยมุข เล่ม ๑-๒

^{๑๕}สนามหลวงแผนกธรรม, เรื่องสอบธรรม. หน้า ๕ - ๗

นักธรรมชั้นเอก	๑. เรียงความแก้กระทู้ธรรม ๒. ธรรมะ ๓. พุทธานุพุทธะ ๔. วินัย	๑. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๓ ๒. ธรรมวิจารณ์, กัมมัฏฐาน, คิริमानนทสูตร ๓. พุทธานุพุทธประวัติ, ปฐมสมโพธิ ๔. วินัยมูข เล่ม ๑, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
----------------	--	--

สำหรับการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในปัจจุบัน พอสรุปได้ ดังนี้

๑. การบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในประเทศไทย ได้ดำเนินการบริหารตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์เป็นผู้ควบคุมนโยบาย มีแม่กองธรรมสนามหลวงเป็นผู้กำกับดูแลควบคุมด้านหลักสูตรและวิธีการปฏิบัติพร้อมทั้งคุณภาพ รวมถึงการสอบวัดผล และมีเจ้าคณะสายปกครองทุกระดับชั้น เป็นผู้ควบคุมดูแลในระดับสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา และโรงเรียน^{๑๖}

๒. การบริหารสำนักเรียนหรือโรงเรียน เป็นเรื่องของวัดหรือท้องถิ่นที่จะดำเนินการกันเอง ฝ่ายคณะผู้บริหารการศึกษาสงฆ์จะไม่มาเกี่ยวข้องด้วย การจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับความพร้อมของสำนักด้านบุคลากร ทุนทรัพย์ และผู้เรียนเป็นสำคัญ วัดที่เปิดเป็นสำนักเรียนแล้วจะมีกฎระเบียบเกี่ยวกับการศึกษาซึ่งไม่เหมือนกัน สภาพการจัดการศึกษาภายในสำนักเรียนโดยทั่วไปนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนเป็นสำคัญ สำหรับการบริหารจะมีเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และครูสอน ร่วมกันบริหารจัดการ

๓. การบรรจุครูเข้าสอนนั้น ไม่ได้มีการสอบบรรจุเข้าเหมือนอย่างคฤหัสถ์ แต่ถือหลักที่ว่าครูต้องมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่จะสอนและมีศรัทธาในการสอนก็เป็นอันใช้ได้ ส่วนมากครูจะไม่มีวุฒิการศึกษาทางครูโดยตรง และได้รับนิยัตินัดไม่เหมือนกัน แล้วแต่ละสำนักเรียนจะจัดให้

๔. งบประมาณ ได้จากงบประมาณแผ่นดินส่วนหนึ่ง และได้จากประชาชนทั่วไปส่วนหนึ่ง

๕. มีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

^{๑๖}พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕, <http://www.onab.go.th/index.php>, (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๔).

๑) เวลาเรียน แบ่งเป็น ๓ ภาคเรียน คือภาควิสาขะ ภาคพรรษา และภาคปวารณา ในแต่ละวัน กำหนดเป็นสองรอบ คือ เริ่มเวลา ๐๘.๓๐ – ๑๐.๓๐ นาฬิกา และเวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ นาฬิกา โดยเรียนสัปดาห์ละ ๕ วัน หยุดเรียนวันโกนกับวันพระ และอาจไม่เหมือนกันทุกสำนักทั้งภาคเรียนและเวลาเรียน

๒) การเรียนการสอน ใช้วิธีท่องจำหลักที่ควรท่องจำ ฟังครูอธิบาย มีการซักถามความเข้าใจ อ่านทำความเข้าใจ มีการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นรายวิชา และฝึกตอบปัญหาในวิชานั้นๆ

๓) สถานที่เรียน ถ้าเป็นสำนักเรียนขนาดใหญ่ จะมีอาคารเรียนที่เป็นสัดส่วน แต่ถ้าขนาดเล็กมักเรียนตามศาลาการเปรียญหรือตามที่อื่นๆ ซึ่งสามารถจัดการเรียนการสอนได้

๔) การวัดผลและประเมินผล จะมีการสอบวัดผลนักเรียนในสำนักเรียนก่อนเมื่อถึงกำหนดสอบสนามหลวง จึงส่งเข้าสอบส่วนกลาง การสอบจะมีปีละครั้งเท่านั้น เมื่อไม่ผ่านก็ต้องไปสอบในปีต่อไป ไม่มีการสอบซ่อม

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในปัจจุบัน ได้ดำเนินการบริหารตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์เป็นผู้ควบคุมนโยบาย มีแม่กองธรรมสนามหลวงเป็นผู้กำกับดูแลควบคุมด้านหลักสูตรและวิธีการปฏิบัติพร้อมทั้งคุณภาพ รวมถึงการสอบวัดผล และมีเจ้าคณะสายปกครองทุกระดับชั้น เป็นผู้ควบคุมดูแลในระดับสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา และโรงเรียน เช่น การบริหารสำนักเรียนหรือโรงเรียน การบรรจุครูเข้าสอนงบประมาณและการเรียนการสอน

๒.๒ พฤติกรรมการสอนของครู

๒.๒.๑ ความหมายของพฤติกรรมการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีบุคคลที่สัมพันธ์กันสองฝ่ายคือนักเรียนและครู พฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนจึงมีความเกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะพฤติกรรมการสอนของครูที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ หากครูเป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์สู่นักเรียนได้ดี การเรียนรู้ก็เกิดคุณภาพตามที่ต้องการดังที่ มีนักวิชาการให้ความหมายของพฤติกรรมการสอนไว้มากมาย เช่น

จินดา ทับจิ้น กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติของครู ในขณะที่ทำการสอนแต่ละครั้ง ด้วยการใช้เทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลาย เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้คิดค้นคว้าและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน เป็นการเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดข้อมูล

ความรู้มาเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดมากที่สุด และเกิดผลดีที่สุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล^{๑๗}

กรรณิการ์ ภิญญาคง ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนในระหว่างที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน^{๑๘}

อภิชาติ เจตจำนงนุช กล่าวถึง ความหมายของพฤติกรรมการสอนไว้ว่า หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในขณะที่ทำการสอนอันเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม การใช้สื่อการเรียนการสอน การสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติและการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความรู้ เจตคติและทักษะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในกลุ่มวิชาต่างๆ^{๑๙}

กฤติยา เดชทวิสุทธิ์ กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ปฏิบัติจริงในสภาพปัจจุบันที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น^{๒๐}

ศักดิ์สิทธิ์ แร่ทอง ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรมการสอนเป็นการกระทำหรือการจัดดำเนินการของครูในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความเจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย อารมณ์และสติปัญญาสอดคล้องตามจุดประสงค์ของหลักสูตร^{๒๑}

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในขณะที่สอนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียน ได้ฝึกคิด ได้ฝึกปฏิบัติจริงและ

^{๑๗}จินดา ทับจิ้น, พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัด(กรุงเทพมหานคร : กรมศึกษากลุ่มกรุงเทพมหานคร. **ปริญญาณิพนธ์กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๖), หน้า ๓๓.

^{๑๘}กรรณิการ์ ภิญญาคง, พฤติกรรมการเรียนการสอนที่พึงประสงค์.วารสารกองทุนสงเคราะห์. ๕ (๓): ๓-๗, ๒๕๓๕, หน้า ๓.

^{๑๙}อภิชาติ เจตจำนงนุช, การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะการปฏิรูปการเรียนรู้อกับพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. **ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๔), หน้า ๕๖.

^{๒๐}กฤติยา เดชทวิสุทธิ์, การศึกษาความรู้ตามการรับรู้ตามการรับรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษา(กรุงเทพมหานครที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒. **ปริญญาณิพนธ์กศ.ม.(การประถมศึกษา).** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๖), หน้า ๔๑.

^{๒๑}ศักดิ์สิทธิ์ แร่ทอง, ตัวแปรที่พยากรณ์พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขพร. **ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา).** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๕), หน้า ๒๕.

ฝึกปรับปรุงตนเองด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่ม การใช้คำถามในการกระตุ้นและเสริมแรงให้เกิดการอยากเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตเพื่อฝึกคิดการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ การแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียน

องค์ประกอบของพฤติกรรมการสอน

การสอนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสอนและมีส่วนส่งเสริมให้การสอนมีประสิทธิภาพจัดเป็นองค์ประกอบของการสอนทั้งสิ้น ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนของครูเมื่อพิจารณาตามหลักธรรมควรประกอบด้วยองค์คุณกัลยาณมิตร หรือกัลยาณมิตร ๗ ประการ คือ^{๒๒}

๑. ปิโย น่ารัก คือ เข้าใจถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม

๒. ครุ นำเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย

๓. ภวานิโย นำเจริญใจ คือ มีความรู้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอย่อย่างและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจและภาคภูมิใจ

๔. วัตตา รู้จักพูดให้ได้เหตุผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕. วจโหม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม แม้จะถูกจิกตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อดทนฟังได้ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์

๖. คัมภีร์รัญจะ กะถัง กัตตา คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

๗. โน จัญฐานะ นิโยชะเย คือ ไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล

^{๒๒}พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์. หน้า ๕๑.

ทองคูณ หงส์พันธุ์ ได้กล่าวถึงพฤติกรรมกรรมการสอนโดยกล่าวไว้ ๒๐ ประการ คือ ๑) ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง ๒) วางแผนการสอนอย่างดี ๓) มีกิจกรรม/ทำอุปกรณ์ ๔) สอนจากง่ายไปหายาก ๕) วิธีสอนหลายหลากมากชนิด ๖) สอนให้คิดมากกว่าจำ ๗) สอนให้ทำมากกว่าท่อง ๘) แคล่วคล่องเรื่องการสื่อสาร ๙) ต้องชำนาญการจูงใจ ๑๐) อย่าลืมใช้จิตวิทยา ๑๑) ต้องพัฒนาอารมณ์ขัน ๑๒) ต้องผูกพันห่วงหาศิษย์ ๑๓) ใฝ่ตามติดพฤติกรรม ๑๔) อย่าทำตัวเป็นทรราช ๑๕) สร้างบรรยากาศไม่น่ากลัว ๑๖) ประพฤติตัวตามที่สอน ๑๗) อย่าตัดรอนกำลังใจ ๑๘) ใช้เทคนิคการประเมิน ๑๙) ผู้เรียนเพลินมีความสุข และ ๒๐) ครูสนุกกับนักเรียน^{๒๓}

ทวีศิลป์ สารแสน ได้กำหนดองค์ประกอบของการสอนไว้ ๗ ด้าน โดยในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้^{๒๔}

๑. การวิเคราะห์เนื้อหาและภารกิจ การวิเคราะห์เนื้อหาและภารกิจนี้ ควรเริ่มต้นด้วยการศึกษาหลักสูตร ในหลักสูตรจะกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์และหัวข้อพร้อมทั้งคำอธิบายรายวิชาให้ผู้ออกแบบควรนำจุดประสงค์และหัวข้อเรื่องที่หลักสูตรให้มากำหนดเป็นจุดประสงค์ปลายทางและแตกเป็นจุดประสงค์นำทาง จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นการจัดลำดับโครงสร้างและรายละเอียดของเนื้อหา อาจได้จากคำอธิบายรายวิชา คั่นคว้าจากหนังสืออ้างอิงอื่นประกอบหรือใช้หัวข้อปัญหาในชีวิตจริงตามความต้องการของชุมชนในเรื่องนี้ได้เสนอวิธีจัดโครงสร้างและลำดับเนื้อหาวิชา สรุปได้ ๓ กลุ่ม คือ^{๒๕}

- ๑) ความรู้ด้านข้อเท็จจริงเน้นเรื่องการจำ
- ๒) ทักษะด้านสติปัญญา มี ๒ ระดับ คือ มโนทัศน์และหลักการหรือกฎ
- ๓) ยุทธศาสตร์การคิด

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาแล้วจึงดำเนินการอธิบายภารกิจ (Task Description) เป็นการระบุรายละเอียดและจัดลำดับในการกระทำภารกิจอย่างมีระเบียบแบบแผน การอธิบายภารกิจและจุดประสงค์มีความสัมพันธ์ต่อกัน กล่าวคือ เมื่อเขียนจุดประสงค์นำทางขึ้นก็จะส่งผลให้เกิดภารกิจย่อยๆ และเมื่ออธิบายภารกิจก็จะเกิดจุดประสงค์ใหม่ขึ้นมาอีก เมื่ออธิบายภารกิจแล้วก็จะวิเคราะห์ภารกิจเกี่ยวข้องกับคำถามว่า จะสอนอย่างไร (How) สอนแก่ใคร (To Who) สอนเมื่อไร (When)

^{๒๓}ทองคูณ หงส์พันธุ์, สอนดีต้องมีหลัก. (กรุงเทพมหานคร: แสงสว่างการพิมพ์, ๒๕๔๒, หน้า ๕.

^{๒๔}ทวีศิลป์ สารแสน, “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา”. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา). (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๕๓), หน้า ๔๑ – ๔๖.

^{๒๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑.

และสอนที่ไหน (Where) เมื่อเขียนจุดประสงค์หรืออธิบายภารกิจแล้วจึงควรวิเคราะห์ภารกิจเพื่อตอบคำถามต่อไปนี้

- ๑) การเรียนรู้ชนิดหรือแบบใดที่เกี่ยวข้องในจุดประสงค์หรือภารกิจ
- ๒) ทักษะที่ผู้เรียนมีอยู่แล้วก่อนเริ่มเรียนมีอะไรบ้าง
- ๓) การปฏิบัติภารกิจอยู่ภายใต้เงื่อนไขอะไร
- ๔) ผู้เรียนมีคุณลักษณะอะไร อายุเท่าไร เพศใด

ครู จำเป็นต้องรู้พื้นฐานของผู้เรียนที่ตนเองจะสอนก่อนว่าเป็นอย่างไร ครั้นถึงขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนก็ต้องคำนึงว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด จะคัดเลือกเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร จำเป็นจะต้องระลึกว่าจะจัดอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับความสามารถและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและในขั้นสุดท้าย คือ ผลการเรียนรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและมีคุณลักษณะ ตลอดจนเจตคติตามจุดประสงค์ของการสอนที่วางไว้หรือไม่เพียงใด

๒. การจัดทำกำหนดการสอน เมื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาและภารกิจแล้ว ควรจัดทำโครงสร้างของวิชาที่จะสอนทั้งวิชาซึ่งนิยมเรียกว่า “กำหนดการสอน” มีส่วนประกอบดังนี้ คือ

- ๑) หัวเรื่องย่อยๆ นำมาจากการวิเคราะห์เนื้อหาได้จากการอธิบายรายวิชาค้นจากหนังสืออ้างอิงหรือปัญหาในชีวิตจริงตามความต้องการของชุมชน
- ๒) จำนวนคาบที่ควรใช้ในการสอนแต่ละหัวข้อเรื่องย่อยอาศัยการคำนวณจากคาบที่มีจริงตลอดภาคเรียนตามข้อกำหนดของหลักสูตรและพิจารณาน้ำหนักของปริมาณเรื่องราว
- ๓) สารสำคัญที่เน้นถึงความคิดรวบยอดหรือหลักการหรือทักษะที่ต้องการจะปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเรียนแต่ละหัวข้อเรื่องนั้น
- ๔) จุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะจุดประสงค์นำทางประกอบด้วยหัวข้อย่อยๆ แต่ละหัวข้อ

๓. การจัดทำแผนการสอน สร้างแผนการสอนโดยหยิบยก หัวข้อเรื่อง จำนวนคาบ และจุดประสงค์นำทางแต่ละหัวข้อเรื่องมาทำเป็นแผนการสอน แผนการสอนที่ดีจะต้องมีรายละเอียดชัดเจนในกิจกรรมของครูและของนักเรียนว่าทำอะไร อภิปรายประเด็นใด ตั้งคำถามว่าอย่างไร ซึ่งแผนการสอนที่ดี ชัดเจน ใช้แทนบันทึกการสอนได้ แผนการสอนควรประกอบด้วย ๑) ชื่อเรื่อง ๒) จำนวนคาบ ๓) สารสำคัญ ๔) จุดประสงค์การเรียนรู้ ๕) กิจกรรมการเรียนการสอน ๖) สื่อการเรียนการสอน และ๗) การวัดผลและประเมินผล^{๒๖}

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

๔. เทคนิคการเลือกสื่อการสอน เพื่อนำมาประกอบการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยการเลือกสื่อการสอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อนเพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อ การสอนที่เหมาะสม

๕. เทคนิคการใช้สื่อการสอน การใช้สื่อการสอนนั้นอาจจะใช้เฉพาะขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่งหรือจะใช้ในทุกขั้นตอนก็ได้และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการถ่ายทอดเนื้อหา ของสื่อได้ดีที่สุด

๖. การดำเนินการสอน เป็นขั้นตอนการตัดสินใจของครูผู้สอนถึงการนำเอาวิธีการ สอนที่เหมาะสมมาใช้

๗. การวัดผลและประเมินผล หมายถึง การทดสอบวัตถุประสงค์หรือกระบวนการ เพื่อให้ได้ผลออกมาในลักษณะข้อมูลเชิงปริมาณ การประเมินผล หมายถึง การกำหนดลักษณะเพื่อ เป็นเกณฑ์ที่แสดงว่าเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนนั้นๆ ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการวัดจึงไม่สามารถบอกอะไรได้เกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียน นอกจากจะนำ ข้อมูลตัวนั้นไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินผลที่ตั้งไว้จึงมีความหมายออกมาในลักษณะเชิง คุณภาพได้

อากรณ ใจเที่ยง ได้กำหนดองค์ประกอบไว้ ๕ ด้าน คือ ๑) การตั้งจุดประสงค์การสอน ๒) การกำหนดเนื้อหา ๓) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๔) การใช้สื่อการสอน และ ๕) การ วัดผลประเมินผล^{๒๑}

ทิสนา แคมมณี ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนออกเป็นดังนี้^{๒๒}

๑.เตรียมการสอน

- ๑) ศึกษาและวิเคราะห์แหล่งความรู้ที่หลากหลาย
- ๒) ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย
- ๓) วางแผนการสอน
 - (๑) กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
 - (๒) วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน

^{๒๑}อากรณ ใจเที่ยง, หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง). (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์. ๒๕๔๖, หน้า ๘.

^{๒๒}ทิสนา แคมมณี, การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดล CIPPA เอกสาร ประกอบการนำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๒, หน้า ๒๓ – ๒๕.

อื่นๆ

(๓) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลักชีป้าหรือ

(๔) กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

๔) จัดเตรียม

(๑) สื่อ วัสดุการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

(๒) เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

(๓) ติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่หรือสารสนเทศวัสดุต่างๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

(๔) เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

(๕) ห้องเรียน หรือสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะเก้าอี้ในลักษณะใหม่

๒. การสอน

๑) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

๒) กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

๓) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับผู้เรียน และสถานการณ์ที่เป็นจริง โดย

(๑) ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

(๒) อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

(๓) กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

(๔) สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้น

ขณะทำกิจกรรม

(๕) ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

(๖) บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อทำการ

ปรับปรุงกิจกรรม

(๗) ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม

(๘) ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

(๙) ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและข้อเสนอตามความเหมาะสม

๓. การประเมินผล

๑) เก็บรวบรวมผลงาน

๒) ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง องค์กรประกอบพฤติกรรมกรรมการสอนของครูนั้นมีหลากหลายวิธีที่ทำให้ นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เช่น ครูจะต้องรู้จักเทคนิควิธีการสอน รู้จักการตั้งคำถามที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายร่วมกัน การทำงานเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา สร้างสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกการเผชิญปัญหา การรู้จักประเมินตนเองเพื่อให้ได้ผลสะท้อนกลับกับความคิดต่อสิ่งที่เรียนรู้ การใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย นักเรียนมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม มีการเตรียมการสอนและประเมินทั้งก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอนและจัดสถานการณ์เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรักและเมตตาลูกศิษย์ พฤติกรรมการสอนดังกล่าวจะช่วยส่งผลสำเร็จแก่ผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของการเรียน ช่วยให้เกิดคุณลักษณะของผู้เรียนที่ต้องการ โดยเฉพาะเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ^{๒๕}

จากแนวคิดที่กล่าวแล้วข้างต้นจึง **สรุปได้ว่า** พฤติกรรมการสอนนั้น เป็นกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยยึดหลักพื้นฐาน ๓ ด้าน คือ ด้านการเตรียมตัวก่อนสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการประเมินผลหลังสอนซึ่งสามารถสรุปเป็นพฤติกรรมกรรมการสอนที่ผู้วิจัยจะศึกษา

๒.๒.๒. ด้านการเตรียมการเรียนการสอน

ก่อนการสอน ผู้สอนต้องเตรียมการสอนดังนี้

๑. ศึกษาหลักสูตร คู่มือครูและเอกสารประกอบการสอนต่างๆ เพื่อจัดทำแผนการสอน

๒. ศึกษาผู้เรียนให้ทราบถึงความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์เดิม ความสามารถ ความสนใจ เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเตรียมการสอน

๓. เขียนแผนการสอน

๔. เตรียมสื่อการเรียนการสอน เอกสารหรือข้อทดสอบ ตลอดจนสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกต่างๆ ไว้ให้พร้อมก่อนสอน

บทบาทด้านการเตรียมการเรียนการสอนต้องประกอบด้วยการศึกษา และวิเคราะห์เรื่องที่จะสอน เพื่อเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้ ซึ่งจะต้องให้คำอธิบายและคำแนะนำ คำปรึกษาและให้ข้อมูลความรู้เพียงพอและชัดเจนแก่ผู้เรียน ครูจะต้องมี

^{๒๕}อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง). หน้า ๑๐.

ภาระหนักในการเตรียมตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้า อ่าน และการทดลองปฏิบัติมาก ๆ ในประเด็น และเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบ รวมทั้งเตรียมข้อมูลและประสบการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็น ประโยชน์ต่อผู้เรียนการเตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อพบทบทวนครูไม่ใช่ผู้บอกเล่ามรดกความรู้อีกต่อไป ครูจึง ต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียน ทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียน สามารถเลือกศึกษาค้นคว้าได้ตามความต้องการ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์วิทยุบริการ ศูนย์ สื่อห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดวิชา ห้องปฏิบัติการวิชาต่างๆ และห้องพิพิธภัณฑน์ใน โรงเรียน ทั้งนี้อาจรวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งครูสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อ หนังสือ อุปกรณ์หรือสื่อต่างๆ ไว้สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนรู้ หรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งในและนอกเวลาเรียน

๒.๒.๓ ด้านการสอน

ขณะสอน ผู้สอนดำเนินการสอนโดยคำนึงถึงข้อต่อไปนี้

๑. ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่วางแผนไว้ในแผนการสอน
 ๒. ใช้ทักษะการสอนที่เหมาะสม เช่น การอธิบาย การใช้วาจา กิริยาท่าทาง การเขียน กระดานดำ ฯลฯ
 ๓. ใช้เทคนิควิธีการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดโดยใช้วิธีสอนหลายรูปแบบและดำเนินการสอนอย่างเป็นกระบวนการ
 ๔. เน้นการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและให้ได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง
 ๕. ใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้
 ๖. ใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ให้ถูกต้อง เช่น การเสริมกำลังใจ การจูงใจ การฝึกหัด การให้งานตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละบุคคล การสอนจากง่ายไปหายาก
 ๗. สร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านวัตถุ และด้านจิตใจ เช่น ห้องเรียน สะอาด สว่าง กว้างขวาง ครูผู้สอนใจดีไม่เข้มงวดครุद्ध
 ๘. ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน
- บทบาทของครูในการเรียนการสอนทุกครั้งคือ การวางแผนการจัดกิจกรรมตาม จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ครูจะต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญ และ เนื้อหาข้อความรู้ อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบทบาท ในส่วนนี้ครูจะทำหน้าที่คล้ายผู้จัดการที่กำหนดบทบาทในการเรียนรู้ และความรับผิดชอบแก่ ผู้เรียน ให้เขาได้ทำกิจกรรมตามความต้องการความสามารถและความสนใจของแต่ละคน เพื่อให้

บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่า จะใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร หนังสือหรือข้อมูล แหล่งความรู้ ต่างๆ รวมถึงห้องเรียนหรือสถานที่ใดบ้างในการจัดกิจกรรม เพื่อให้การเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผลแล้วจัดเตรียมให้พร้อม บทบาทของครูตรงนี้จึงเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้บรรลุผลการเตรียมการวัดและประเมินผล บทบาทในด้านการเตรียมการอีกประกอบด้วย บทบาทด้านการดำเนินการสอน เป็นบทบาทขณะผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น ให้ข้อมูลหรือความรู้ในเวลาเรียนที่ผู้เรียนต้องการ เพื่อให้การเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งให้การเสริมแรงตามความเหมาะสม การเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active Participant) โดยมีส่วนร่วมขณะผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการ และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งประเด็นสำคัญ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินกิจกรรม การเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกับกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อภิปรายโต้แย้งแสดงความคิดเห็นด้วยท่วงทีนุ่มนวล ให้เกียรติ และเป็นมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

๒.๒.๔. ด้านการวัดผลและประเมินผลการสอน

หลังการสอน ผู้สอนควรดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. พิจารณาผลการเรียนการสอนว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ถ้ามีเพียงส่วนน้อยที่ไม่บรรลุควรได้จัดสอนซ่อมเสริมให้ แต่ถ้ามีผู้เรียนจำนวนมากไม่บรรลุแสดงว่าการสอนตลอดจนการวางแผนการสอนมีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุง

๒. ปรับปรุงแก้ไขโดยหาสาเหตุที่เกิดข้อบกพร่องแล้วแก้ไขที่จุดบกพร่องนั้น หลักเทคนิคพื้นฐานในการสอนทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สอน ถ้าผู้สอนมีหลักเหล่านี้เป็นพื้นฐานและได้ใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติจริงย่อมช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ดังประสงค์ จึงกล่าวได้ว่า เทคนิคการสอนของครูนั้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนของ

นักเรียนหากครูผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนที่มีคุณภาพแล้วก็จะทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียน ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา ดังผลงานวิจัยของ

ทวีศิลป์ สารแสน ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า เทคนิคการสอนของครู มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักเรียน^{๓๐}

บทบาทด้านการวัดผลและประเมินผล เป็นบทบาทที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ครูควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดผลและประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเน้นการวัดจากสภาพจริง จากการปฏิบัติและจากแฟ้มสะสมผลงาน ซึ่งในการวัดและประเมินผลนั้นนอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้ว ผู้เรียนและสมาชิกของแต่ละกลุ่มควรมีบทบาทร่วมวัดผลและประเมินผลตนเองและกลุ่มด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปว่า พฤติกรรมการสอนเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยมีการศึกษาหลักสูตร คู่มือครูและเอกสารประกอบการสอนต่างๆ เพื่อเตรียมการสอน ดำเนินการสอนโดยจัดกิจกรรมและใช้สื่อประกอบการสอนอย่างเหมาะสม สร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจและมีการวัดผลประเมินผลหลังสอนเพื่อปรับปรุงการสอนของตนสม่ำเสมอ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

ในการบริหารโรงเรียนสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นตัวบ่งชี้ว่าการจัดการศึกษาหรือการบริหารโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ก็คือ ประสิทธิภาพ เพราะประสิทธิภาพของโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของโรงเรียนในการดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา เพราะโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่สร้างและพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่ดีมีคุณภาพ มีจิตใจเมตตา กรุณา รักและเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนมีความคิดที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม สามารถพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งให้แก่เพื่อน

^{๓๐}ทวีศิลป์ สารแสน, “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา” .ปริญญาทิพนธ์ กศ.ด. หน้า

มนุษย์ด้วยกัน ซึ่งความคาดหวังที่สังคมมีต่อโรงเรียนดังกล่าวนี้ จะเป็นผลทำให้โรงเรียนนั้นอยู่ในสายตาของประชาชนตลอดเวลา

สงบ ประเสริฐพันธุ์ ซึ่งประสิทธิผลของโรงเรียนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่างๆ ของผู้บริหารที่ทำให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้^{๓๐}

๒.๓.๑ ความหมายของประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

ในเรื่องนี้ได้มีนักวิชาการหลายๆ ท่าน ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลของโรงเรียนไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งได้แก่

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ กล่าวว่า ประสิทธิผลขององค์กร หมายถึง การที่องค์กรสามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายหรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้^{๓๑}

ชินชนก เจริญเชาว์, อัมภา บุญช่วย, และ ทวี ทองคำ กล่าวว่า ประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน^{๓๒}

บุญเรือง ศรีเหรียญ กล่าวว่า ประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติของโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษาและการปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีลักษณะนิสัย มีทักษะ มีบุคลิกภาพและมีเจตคติที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๓}

ประทีน วิเศษสุวรรณ ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง ผลของการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ทำให้อุคลากรในโรงเรียนทำงานร่วมกันจนได้ผลตามเป้าหมาย

^{๓๐}สงบ ประเสริฐพันธุ์, ร่วมกันสรรค์สร้างคุณภาพโรงเรียน. (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น., ๒๕๔๓), หน้า ๕.

^{๓๑}เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, ภาวะผู้นำในทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๕๗

^{๓๒}ชินชนก เจริญเชาว์, อัมภา บุญช่วย, และ ทวี ทองคำ. การวิเคราะห์โครงสร้างขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓๓.

^{๓๓}บุญเรือง ศรีเหรียญ, การศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ และประสิทธิผลของโรงเรียน โดยใช้รูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้น.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๒, หน้า ๒๕.

หรือวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้โดยสามารถทำให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านการเป็นคนดี เป็นคนเก่งและเป็นคนที่มีความสุข^{๓๕}

รุ่ง แก้วแดง, และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร ให้ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิผลว่า ประสิทธิผลมีความสัมพันธ์กับผลงานที่องค์การพึงประสงค์ หรือหมายถึงความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานที่เป็นไปหรือบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงหมายถึงผลสำเร็จหรือผลที่บรรลุตามเป้าหมาย^{๓๖}

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ ได้ให้แนวคิดและความหมายของประสิทธิผลว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอก รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน^{๓๗}

จากลักษณะการให้ความหมายข้างต้นเป็นความหมายของประสิทธิผลในแง่ของการบรรลุเป้าหมาย โดยทั่วไปขององค์การในด้านประสิทธิผลของโรงเรียน มีนักวิชาการให้ความหมายของประสิทธิผลที่แตกต่างดังนี้

ฮอยและมิสเกล ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกพร้อมทั้งแก้ปัญหาต่างๆ ภายในโรงเรียนได้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี^{๓๘}

เรด (Reid.) ได้สอบถามความเห็นของครูที่มีประสบการณ์และครูใหญ่ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโททางการศึกษา พบว่าครูบางคนให้ความหมายประสิทธิผลของโรงเรียนว่า หมายถึง

^{๓๕}ประทีน วิเศษสุวรรณ, ปัจจัยการบริหารการศึกษาที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑. **ปริญญาณิพนธ์กศ.ม.** (การบริหารการศึกษา). (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๕), หน้า ๔๕.

^{๓๖}รุ่ง แก้วแดง, และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร, ในเอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษาหน่วยที่ ๑๐ - ๑๒. (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๑๕๕.

^{๓๗}กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน. **ปริญญาณิพนธ์ กศ.ด.** (การบริหารการศึกษา). (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๓๖), หน้า ๓๒ - ๓๓.

^{๓๘}Hoy, Wayne K., & Miskel, Cecil G. (1991). Educational administration: theory, research and practice. 6th ed. New York: Mc Graw-Hill.

ความสามารถของนักเรียนที่จะบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในขณะที่บางคนเห็นว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการจัดทรัพยากรให้แก่สมาชิก^{๓๕}

มอทท์ (Mott cited in Hoy, & Miskel) กล่าวถึง ประสิทธิภาพของโรงเรียนในแง่ความสามารถในการผลิต (Productivity) หมายถึง ปริมาณงานคุณภาพของงานและประสิทธิภาพของงานที่ทำให้องค์กรซึ่งความสามารถในการผลิตไม่ได้คิดจากค่าใช้จ่ายต่อหน่วย และผลผลิตต่อชั่วโมงการทำงาน เพราะโรงเรียนไม่ใช่หน่วยงานทางธุรกิจ จึงไม่มีผลผลิตที่เห็นได้ชัด วัดได้จากความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ซึ่งหมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมและแก้ปัญหาของคนในองค์กร ความรวดเร็วในการที่คนในองค์กรยอมรับวิธีการและระเบียบใหม่ๆ รวมถึง การยอมรับการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและความสามารถในการยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของคนในองค์กรที่ขณะปรับตัวให้เข้ากับภาวะฉุกเฉินได้ดีเพียงใด เมื่อมีเหตุการณ์ไม่คาดคิดมาก่อนคนในองค์กรสามารถปรับพฤติกรรมในการทำงานได้ เช่น มีการเร่งกำหนดการทำงานให้เร็วมากอย่างเร่งด่วน^{๓๖}

สายสุตา กิจประยูร ได้พิจารณาประสิทธิภาพของโรงเรียนจากความพึงพอใจในการทำงานของครู บรรยากาศในโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน^{๓๗}

ปาลิกา นิธิประเสริฐกุล ได้ให้แนวคิดที่ ประสิทธิภาพโรงเรียน หมายถึง ความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก สามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ตลอดจนมีความสามารถในการบูรณาการผสมผสานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๓๘}

จากแนวคิดต่างๆ ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียน

^{๓๕}Reid, Ken., Hopkins, David., & Holly, Peter. (1988). Toward the Effective School. Oxford:Basic Blackwell Ltd.

^{๓๖}Mott, Paul E. (1972). The Characteristics of Effective Organizations. New York:Harper and Row.

^{๓๗}สายสุตา กิจประยูร, การศึกษาการบริหารจัดการศึกษา และประสิทธิภาพของโรงเรียนคาทอลิกในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี. **ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.** (การบริหารการศึกษา).(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. , ๒๕๔๔), หน้า ๓๘.

^{๓๘}ปาลิกา นิธิประเสริฐกุล, ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. **วิทยานิพนธ์ กศ.ม.** (การบริหารการศึกษา).(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๔๗), หน้า ๓๘.

ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอก และสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน จนทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานซึ่งเป็นการมองประสิทธิผลในภาพรวม และมองประสิทธิผลในแง่ของการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโรงเรียน คือ สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้น ประสิทธิภาพโรงเรียนคือการทำงานที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา สามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษาและการปฏิบัติได้

๒.๓.๒ ความสำคัญของประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

ประสิทธิผลนั้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความอยู่รอดขององค์กร ประสิทธิภาพขององค์กรจะเกิดขึ้นได้เมื่อองค์กรได้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างเหมาะสมนำไปสู่ความสำเร็จบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

รุ่ง แก้วแดง, และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร ได้กล่าวถึงองค์กรที่มีประสิทธิผลว่าเป็นองค์กรที่ถือได้ว่ามีความมั่นคง มีประสิทธิภาพและมีความเจริญงอกงาม ซึ่งหมายความว่าองค์กรที่มีประสิทธิผล หมายถึง องค์กรที่สามารถผสมผสานความต้องการของบุคคลหรือความต้องการของสมาชิกในองค์กรกับความต้องการหรือเป้าหมายขององค์กร โดยสามารถให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งองค์กรที่มีประสิทธิผลจะมีลักษณะ ๔ ประการ คือ ๑) มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร สามารถผสมผสานความต้องการของสมาชิกได้ ๒) การปรับตัวขององค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ๓) การปรับตัวขององค์กรให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม และ ๔) ผลผลิตที่สูงขององค์กร โรงเรียนที่มีประสิทธิผลจึงเป็นปัจจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความสามารถของโรงเรียนในการบรรลุผลสำเร็จในการสร้างและพัฒนาพฤติกรรมความเป็นคนที่สมบูรณ์ทุกด้านให้แก่บุคคลหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน^{๓๑}

อภิวรรณ แก้วเล็ก อีกทั้งโรงเรียนที่มีประสิทธิผลจะทำให้ครูเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในโรงเรียน เป็นแรงจูงใจประการหนึ่งที่จะทำให้ครูผู้สอนเกิดความรู้สึกทำทนายต่อการใช้ศักยภาพ

^{๓๑}รุ่ง แก้วแดง, และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร, ในเอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ ๑๐ - ๑๒, หน้า ๑๖๔.

แห่งตนอย่างเต็มที่ รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของความมีชื่อเสียงของโรงเรียนนั้นและจะทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้น^{๔๔}

ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารและครูในการร่วมมือกันดำเนินงานในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนและให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

๒.๓.๓ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

ก. ด้านศาสนบุคคล

๑. ความหมายของศาสนบุคคล พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (๒๕๔๖, หน้า ๑๐) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศาสนบุคคล หมายถึง นักบวชในศาสนา เช่น พระภิกษุ ในพระพุทธศาสนา เป็นต้น^{๔๕} กล่าวได้ว่า ศาสนบุคคล คือ ผู้สืบทอดหรือสาวกสาวกศิษย์^{๔๖} กล่าวไว้ว่า ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณร ผู้มีความศรัทธาอย่างมั่นคงอยู่ในพระธรรมวินัย หวังความเจริญงอกงามของพระศาสนาเป็นที่ตั้ง บวชเพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ตั้งใจในการยกย่องเชิดชูพระศาสนา จึงสรุปได้ว่า ศาสนบุคคล หมายถึง พระภิกษุสามเณรที่มีศรัทธาบวช เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

๒. ความสำคัญของศาสนบุคคล ศาสนาแทบจะทุกศาสนานั้นเป็นที่ยอมรับกันว่า จะต้องมียุคประกอบสำคัญ ๕ ประการคือ ๑) ศาสนศาสตร์ คือ ผู้สั่งสอนมีตัวตนปรากฏ ๒) ศาสนธรรม คือ คำสั่งสอนที่เป็นหลักในการปฏิบัติ ๓) ศาสนบุคคล คือ ผู้สืบทอดหรือสาวกสาวกศิษย์ ๔) ศาสนพิธี คือ พิธีกรรมต่างๆ และ ๕) ศาสนสถาน คือ สถานที่ประกอบพิธีกรรมรวมถึงวัตถุที่เป็นสัญลักษณ์ต่างๆ ของศาสนา^{๔๗} ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญในการนำศาสนาออกเผยแผ่ในรูปของศาสนพิธีตามศาสนสถานต่างๆ นั่นคือ ศาสนบุคคล ดังนั้น ศาสนบุคคลแต่ละศาสนาจึงมีส่วนสำคัญต่อการเผยแผ่และสืบทอดอายุศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนาพระภิกษุสามเณรซึ่งเป็นศาสนบุคคลนั้นเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญยิ่งในการค้าชู ยกย่องพระพุทธ พระธรรมให้คงอยู่

^{๔๔} อภิวรรณ แก้วเล็ก, ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๒), หน้า ๕๖.

^{๔๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คู่มือการศึกษาบาลี. (กรุงเทพมหานคร: ประดิพัทธ์. ๒๕๔๘), หน้า ๘๖๔.

^{๔๖} สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลี. หน้า ๔๔๕.

^{๔๗} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คู่มือการศึกษาบาลี. หน้า ๘๖๔

ตลอดไปซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาย่อมมีพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญ^{๔๘} เพราะหน้าที่หลักของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ คือ การปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุความพ้นทุกข์ของตนเอง การสั่งสอนธรรมเพื่อให้ผู้อื่นพ้นทุกข์และการประยุกต์ธรรมเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านให้พ้นทุกข์ในชีวิตประจำวัน^{๔๙} นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีหน้าที่ปฏิบัติตามที่องค์กรสงฆ์กำหนดไว้ ๖ ประการ คือ การศึกษา การปกครอง การเผยแผ่ การสร้างสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์และการศึกษาสงเคราะห์^{๕๐} ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการเจริญมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า พระภิกษุสามเณรนั้นเป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาด้วยการปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติตามหน้าที่องค์กรสงฆ์กำหนดไว้

๑. ลักษณะของศาสนบุคคล ศาสนบุคคลซึ่งได้แก่ พระภิกษุสามเณรนั้นจัดได้ว่าเป็นบุคลากรของพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญในการสืบอายุพระพุทธศาสนาจนมีคำกล่าวว่า “เมื่อพระสงฆ์ยังคงอยู่ก็เท่ากับพระพุทธและพระธรรมยังอยู่” เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำสืบทอดและแสดงพระพุทธและพระธรรมให้ปรากฏ ดังนั้น พระสงฆ์จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญในโลกทรรศน์ของชาวพุทธ^{๕๑}

ซึ่งพระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่สืบอายุพระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีกายและใจพร้อมที่จะทำหน้าที่รับสนองงานด้วยความเต็มใจ เสียสละ มั่นคง อดทน มีความภาคภูมิใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความบริสุทธิ์ใจในงานที่ทำ มีความรักและห่วงใยในสถาบันที่สังกัดด้วยการสั่งสมและอบรมให้เกิดความรู้รักสามัคคีในสถาบัน มีความรู้สึกรักผูกพันซึ่งอาศัยการเพาะบ่มด้วยระยะเวลาอันยาวนาน จนเกิดความรู้สึกรัก ศรัทธา ห่วงใย เติบโตและภาคภูมิใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการที่พระสงฆ์มีความรับผิดชอบในตนเองรู้จักหน้าที่พิจารณาศึกษาหลักธรรมคำสอนที่ใกล้ชิดเพื่อการปฏิบัติเป็นลำดับไป กองบาลีสนามหลวง^{๕๒} นอกจากนี้พระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนานั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีศรัทธามั่นคงแน่วแน่ในแนวทางแห่งพระธรรมวินัยทำหน้าที่

^{๔๘} กองบาลีสนามหลวง, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, หน้า ๔๑๓.

^{๔๙} ภัทพร สิริกาญจน, หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวันโณ. ใน พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย ประเด็นวิจัยศาสนาและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘๑.

^{๕๐} กองบาลีสนามหลวง, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, หน้า ๑๐๒.

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕๐

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓๘.

อย่างเสียดสด้วยความเคารพเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยและด้วยเห็นประโยชน์คือความสุขความเจริญ อันจักพึงมีแก่ประชาชนผู้ปฏิบัติธรรม^{๕๓}

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ศาสนบุคคลนั้น หมายถึง พระภิกษุสามเณรผู้มีศรัทธาอย่าง มั่นคงในพระพุทธศาสนา อันส่งผลให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่าง เสียดสละ อคทน และเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ข. ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ

๑. ความหมายของความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของความสามารถไว้ว่า เป็นคำช่วยกิริยาบอกว่าจะกระทำได้ เช่น เขาสามารถเดิน ได้ชั่วโมงละ ๕ กิโลเมตร เพื่อนฉันสามารถขี่จักรยานไต่ลวดได้ หรืออีกความหมายหนึ่งคือ มี คุณสมบัติที่จะทำได้โดยเฉพาะทางความรู้หรือความชำนาญ เป็นต้น ส่วนความหมายของศาสนกิจ นั้น พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) กล่าวว่ามียู่ ๒ อย่าง คือ คันถธุระ และวิปัสสนา ธุระ โดยที่คันถธุระนั้น ได้แก่ การลงมือปฏิบัติตามที่ตนได้ศึกษาเล่าเรียนมา เพื่อพิสูจน์ผลคือความ เป็นจริงของวิชาการ ส่วน^{๕๔}

พระมหาเถร กระจุกไชย ได้กล่าวไว้คล้ายกันว่า ศาสนกิจ หมายถึง หน้าที่อันเหล่า พุทธสาวกทั้งหลายพึงปฏิบัติในพระศาสนา อันได้แก่การศึกษาและปฏิบัติตามหลักคำสอนขององค์ พระบรมศาสดาจนได้ประสบผล คือ สุขหลุดพ้น ตามกำลังความสามารถของตนแล้วแนะนำ หลักปฏิบัติเพื่อความสุขนั้นให้แก่สังคมผู้ให้ความอุปถัมภ์เพื่อความอยู่ผาสุกร่วมกันของคนใน สังคมเกิดเป็นสังคมแห่งความสุขไว้การเบียดเบียน นอกจากนี้^{๕๕}

ดำรง พลโกชน์ กล่าวว่า ศาสนกิจของพระสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนทายาทนั้น ได้แก่ การเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาและปฏิบัติตาม อันจะก่อให้เกิดความสุขสงบและสันติในการดำรงชีวิตและเป็นผลดีต่อความเจริญรุ่งเรืองแห่ง พระพุทธศาสนาสืบไป นอกจากนี้^{๕๖}

^{๕๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑๖.

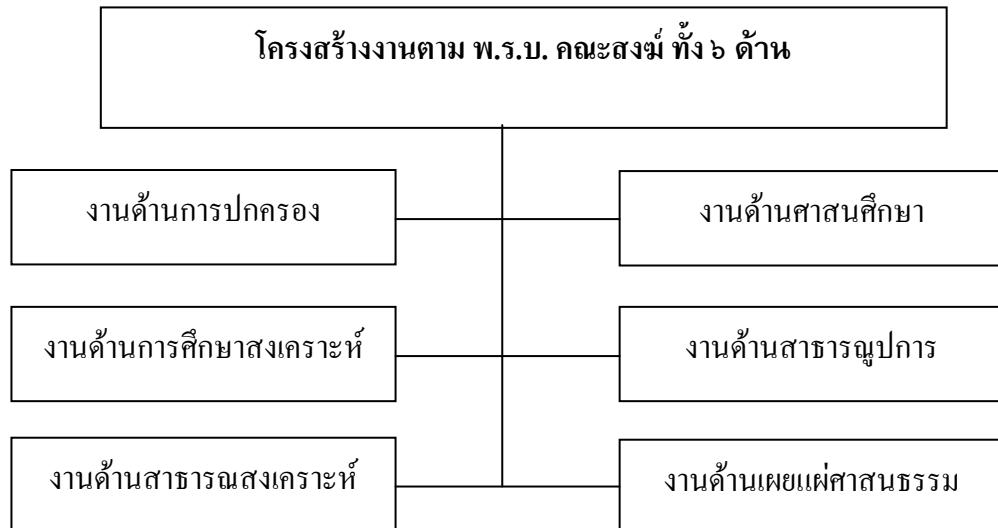
^{๕๔}พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ, วิปัสสนากรรมฐาน. หน้า ๒

^{๕๕}พระมหาเถร กระจุกไชย, “คุณลักษณะของพระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ตามทัศนะของพระ ราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. (มหามกุฏราชวิทยาลัย.๒๕๔๘), หน้า ๔๔.

^{๕๖}ดำรง พลโกชน์, การศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. , ๒๕๔๔), หน้า ๑๖.

กองบาลีสนามหลวง ยังกล่าวถึงกิจของพระสงฆ์ในพระศาสนาไว้ว่า ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนแล้วปฏิบัติอันเป็นการทรงไว้ซึ่งพระสัทธรรมด้วยตนเองก่อนแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตามเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความสามารถปฏิบัติศาสนกิจนั้นเป็นความสามารถของพระสงฆ์ในการศึกษาและปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตลอดจนเผยแพร่แก่ผู้อื่นให้รู้ตามเพื่อความเจริญมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา^{๕๓}

๒. การปฏิบัติศาสนกิจตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบันได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ได้กำหนดภารกิจของวัดหรือพระสงฆ์ไว้ ๖ ด้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนา อันจะส่งผลไปสู่ความเจริญมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ดังรายละเอียดตามภาพที่ ๒.๓

แผนภูมิที่ ๒.๓ โครงสร้างงานตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน^{๕๔} การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๕๕}

จากแผนผังรูปแบบการดำเนินงานในภารกิจทั้ง ๖ ด้าน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ดังกล่าว ที่วัดและพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดจะต้องปฏิบัติและดำเนินงานให้เรียบร้อยตามรายละเอียดดังนี้

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑๓

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๒.

๑) งานด้านการปกครอง หมายถึง ภารกิจที่จะต้องดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงามเพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

๒) งานด้านศาสนศึกษา หมายถึง ภารกิจในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้ศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น การมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

๓) งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจในการดำเนินการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นต้น

๔) งานด้านเผยแผ่ศาสนา หมายถึง การประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมและน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การบรรยายธรรม และการสนทนาธรรมทั้งในวัดและนอกวัดและทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรวมทั้งการเผยแผ่ด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ เป็นต้น

๕) งานด้านสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น การใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การช่วยเหลือและการสงเคราะห์ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน การจัดฝึกอบรมอาชีพต่างๆ แก่ประชาชนและการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ

๖) งานด้านสาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในวัด เพื่อให้มีความเรียบร้อยและมั่นคงแข็งแรงสามารถใช้สอยได้ตลอดไปจากภารกิจทั้ง ๖ ด้านดังกล่าวนี้สามารถสรุปได้ว่า ด้านการปกครองเพื่อดูแลคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม ด้านศาสนศึกษาเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง ด้านการศึกษาสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือแก่ชุมชนเกี่ยวกับการศึกษา ด้านเผยแผ่ศาสนาเป็นการประกาศพระพุทธศาสนาเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในการนำไปประพฤติปฏิบัติ ด้านสาธารณสงเคราะห์เพื่อบริการชุมชนในกิจกรรมต่างๆ และด้านสาธารณูปการเป็นการสร้างหรือจัดให้วัดมีความพร้อมทุกด้านเพื่อบริการชุมชนและสังคม ซึ่งหากมองภาพรวม

ของงานต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่างานทุกด้านของกิจการคณะสงฆ์ล้วนแล้วแต่ส่งเสริมสนับสนุนการเผยแผ่ศาสนาทั้งสิ้นและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีเป้าหมายสำคัญที่สุดอยู่ที่ความเจริญงอกงามไปพลุลย์และสงบสุขของคนในสังคม

ดำรง พลโกชนันต์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจนั้น หมายถึง การที่พระภิกษุสามเณรมีความสามารถในการสนองงานพระศาสนาเกี่ยวกับการปกครองดูแลพระเณรในวัดให้มีความประพฤติเรียบร้อย ช่วยเหลืองานการศึกษาในวัด อบรมสั่งสอนเยาวชนในลักษณะต่างๆ ช่วยงานสาธารณประโยชน์ในวัด ตลอดถึงดูแลงานก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ภายในวัด^{๖๐}

ค. ด้านการดำรงพุทธศาสตร์

๑. ความหมายของการดำรงพุทธศาสตร์ ซึ่ง^{๖๑} กล่าวว่า การดำรงพุทธศาสตร์นั้น หมายถึง การรักษาพระพุทธวจนะไว้มิให้เลอะเลือน มิให้ถูกปลอมปน มิให้ถูกตัดแปลงจนผิดวัตถุประสงค์ เป็นการรักษาพระพุทธวจนะให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง **กองบาลีสนามหลวง**^{๖๒} ให้ความหมายไว้ว่า การดำรงพุทธศาสตร์นั้น หมายถึง การรักษาหลักธรรมคำสอนไว้อย่างชนิดที่เรียกว่าถึงพร้อมด้วยอรรถ คือ เนื้อหาและถึงพร้อมด้วยพยัญชนะ คือ อักษรให้มีความบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การดำรงพุทธศาสตร์นั้น หมายถึงการรักษาหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิให้ผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎกและให้มีความสมบูรณ์ทั้งโดยอรรถและโดยพยัญชนะ

๒. ความสำคัญของการดำรงพุทธศาสตร์ เนื่องจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นมีความลึกซึ้งทั้งโดยปริยัติปฏิบัติและปฏิเวธที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติจะพึงรู้ได้ด้วยตนเองซึ่งเป็นสิ่งที่พระสงฆ์สาวกได้รักษาและนำสืบทอดเป็นลำดับมาจากยุคสู่ยุคจากสมัยสู่สมัยมิได้แปรเปลี่ยนไปแต่ประการใด คงมุ่งไปข้างหน้าตามจุดมุ่งหมายที่พระพุทธองค์ทรงวางเอาไว้ว่า “เพื่อประโยชน์แก่อุศล เพื่อความสุขแก่ชาวโลกทั้งมวล” เป็นที่ตั้งซึ่งแสดงจุดหมายของพระพุทธศาสนาที่อุบัติขึ้นมาเพื่อตอบสนอง เป็นประโยชน์แก่อุศล เป็นความสุขของมวลมนุษยชาติ^{๖๓} การที่พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการดำรงพุทธศาสตร์นี้ได้อย่างมีพลัง มีศักยภาพในท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของระบบความเป็นไปของโลกได้ก็ด้วยอาศัยความมั่นคงในหลักการ ความตระหนัก

^{๖๐}ดำรง พลโกชนันต์, “การศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”. **ปริญญาวิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)**, หน้า ๒๕

^{๖๑}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **คู่มือการศึกษาบาลี**, หน้า ๑๕.

^{๖๒}กองบาลีสนามหลวง, **การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**, หน้า ๔๒๕.

^{๖๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕๐.

ในจดหมาย ความไม่ย่อท้อ ความมุ่งมั่นที่จะรักษาหลักธรรมคำสอนโดยไม่ลั่นไหลไปตามกระแสแห่งโลกซึ่งหากพระสงฆ์ไม่มีความหนักแน่นถือความเห็นของตนเป็นใหญ่หรือถือโลกเป็นใหญ่แล้วก็จะทำให้ศึกษา แปลและตีความหลักธรรมคำสอนที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากพระพุทธประสงค์ อันจะส่งผลต่อการบิดเบือนพระสัทธรรมได้^{๖๔} ดังนั้น พระสงฆ์ซึ่งทำหน้าที่สืบอายุพระพุทธศาสนาจึงต้องเป็นผู้ที่มีความหนักแน่น ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอน ไม่บิดเบือนหลักธรรมคำสอน ปกป้องมิให้ผู้อื่นนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแพร่ในทางที่ผิด อีกทั้งยังต้องสามารถชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจในหลักธรรมคำสอนในทางที่ถูกต้องอีกด้วย

๑. ลักษณะของการดำรงพระพุทธศาสตร์ การดำรงพระพุทธศาสตร์นั้นขั้นต้นจะต้องศึกษาพระปริยัติธรรม เพราะการศึกษาพระปริยัติธรรมนั้นเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่แห่งพระพุทธศาสนา トラบใดที่บุคลากรของพระศาสนาคือพระภิกษุสามเณรยังเล่าเรียนศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอยู่ความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระศาสนาก็เป็นสิ่งที่ยังคงอยู่ แต่ถ้าเมื่อใดบุคลากรของศาสนาขาดการศึกษาอบรมในพระธรรมวินัยให้ความสนใจในการศึกษาและการปฏิบัติน้อย เมื่อนั้นความเสื่อมแห่งศาสนาย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน^{๖๕} เพราะเมื่อพระสงฆ์ศึกษาอย่างครบถ้วนแล้ว ก็จะทำให้มีความเข้าใจในหลักคำสอนและระเบียบปฏิบัติอันเป็นส่วนเฉพาะของสงฆ์ เมื่อศึกษาเข้าใจแล้วก็สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและนำไปเผยแพร่สั่งสอนประชาชนอย่างถูกต้อง^{๖๖} ดังนั้น พระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่ดำรงพระพุทธศาสตร์นั้นจึงต้องเป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย ดำรงอยู่ในศีล มีความเชี่ยวชาญในหลักธรรมคำสอน ไม่เอะอ้ออวดอ้างโดยถือความเห็นหรือลัทธิของตนเองเป็นใหญ่ ชี้แจงข้ออรรถข้อธรรมตรงตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ดีแล้วไม่แสดงนอกเหนือจากธรรมวินัยนอกเหนือจากหลักคำสอน แต่แสดงไปตามเหตุผลตรงตามหลักธรรมคำสอน^{๖๗}

จากแนวคิดดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่า การดำรงพระพุทธศาสตร์นั้น หมายถึง การที่พระภิกษุสามเณรยึดมั่นในหลักธรรมคำสอน ชี้แจงเนื้อหาและหลักธรรมตรงตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ดีแล้ว ไม่แสดงนอกเหนือจากธรรมวินัยจากหลักคำสอน รวมทั้งปกป้องชี้แจงมิให้ผู้อื่นเข้าใจหลักธรรมในทางที่ผิดอีกด้วย

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕๑ - ๔๕๒.

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒๘.

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓๖.

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓๘.

ง. ด้านการเผยแผ่ศาสนา

๑. ความหมายของการเผยแผ่ศาสนา คำว่า พลโกชน์ กล่าวว่า การเผยแผ่ศาสนานั้น คือ การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาและปฏิบัติตามอันก่อให้เกิดความสุขสงบและสันติในการดำรงชีวิตและเป็นผลดีต่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป^{๖๔}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเผยแผ่นั้น คือ การทำให้ขยายกว้างขวางออกไปในลักษณะติดแน่นซึมซาบกระจายไป เช่น เผยแผ่ศาสนา เผยแผ่ธรรม กองบาลีสนามหลวง กล่าวว่า การเผยแผ่ศาสนานั้น คือ การนำหลักธรรมคำสอนไปอบรมสั่งสอนประชาชนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเผยแผ่ศาสนานั้นเป็นการนำหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อบรมสั่งสอนประชาชนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งประชาชน สังคม ประเทศชาติตลอดถึงพระศาสนา^{๖๕}

๒. วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาวิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าไว้ดังนี้^{๖๖} ได้กล่าวถึงวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าไว้ ๖ วิธี คือ อุปสันนทถา เป็นการนั่งสนทนากันในลักษณะจับเข้าคุยกัน ธรรมทถา เป็นคำสอนสั้นๆ ง่ายต่อการเข้าใจโอวาทเป็นโอวาทสั้นที่แสดงถึงอุดมการณ์ หลักการ วิธีการ อนุสาสนี เป็นคำสอนซ้ำๆ ย้ำเตือนอย่างต่อเนื่อง ธรรมสากัจฉา เป็นการสนทนาธรรมบางครั้งก็อยู่ในรูปของคำถามและธรรมเทศนาเป็นการเทศน์หรือแสดงเป็นลักษณะการชี้บอกเหตุผลในเรื่องนั้นๆ

คำรบ พลโกชน์ ได้สังเคราะห์วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ ๖ วิธี คือ การแสดงพระธรรมเทศนา การฝึกกรรมฐาน การสนทนาธรรม การแสดงโอวาททถา การใช้สื่อต่างๆ และการจัดกิจกรรมต่างๆ^{๖๗} จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีวิธีการเผยแผ่หลายลักษณะด้วยกัน แต่วิธีที่ใช้มากและเป็นที่ยอมรับของพระสงฆ์คือ การแสดงธรรมเนื่องจากเป็นวิธีที่ง่าย สะดวก และเข้าถึงประชาชนซึ่งมี ๕ ลักษณะ คือ อ้างถึงใน พิธิฐุ เจริญสุข

^{๖๔} คำรบ พลโกชน์, “การศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). หน้า ๑๖.

^{๖๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คู่มือการศึกษาบาลี. (กรุงเทพมหานคร: ประดิพัทธ์, ๒๕๔๘, หน้า ๖๑๕.

^{๖๖} พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ). (๒๕๔๐). พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา. (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๘ – ๘๒.

^{๖๗} คำรบ พลโกชน์, “การศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). หน้า ๔๕.

๑) การแสดงพระธรรมเทศนาหรือการเทศน์ซึ่งมี ๓ ลักษณะ ได้แก่^{๗๒}

(๑) การเทศน์ธรรมาสน์เดี่ยว คือ การเทศน์องค์เดียว สะดวกแก่การเตรียมตัว เพราะผู้เทศน์สามารถจัดโครงเรื่อง กำหนดหัวข้อ กำหนดเรื่องให้เหมาะสมกับแต่ละงานและกลุ่มผู้ฟัง

(๒) การเทศน์ ๒ ธรรมมาสน์ คือ การเทศน์ในลักษณะปุจฉา และวิสัชนา การเทศน์ลักษณะนี้ต้องอาศัยปฏิภาณมาก ผู้เทศน์ต้องมี ๒ รูป เพื่อเปลี่ยนกันถามและตอบ

(๓) การเทศน์ ๓ ธรรมมาสน์ คือ โดยมากเป็นการเทศน์แจ้งแสดงธรรมในพระไตรปิฎก การเทศน์แจ้งหรือการเทศน์สังคายนา เป็นการลอกแบบมาจากการทำสังคายนาครั้งที่ ๑ เพื่อให้เข้าใจในพระไตรปิฎกได้อย่างถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) การปาฐกถาธรรม การปาฐกถาธรรม คือ การพูดธรรมให้ผู้อื่นฟังเป็นการพูดรูปเดียวโดยทั่วไปจะใช้วิธีขึ้นพูดปาฐกถาธรรมสามารถแบ่งออกได้ ๒ ลักษณะ คือ

(๑) ปาฐกถาด้านวิชาการ ผู้พูดจะกำหนดเนื้อหาในเชิงวิชาการตามหัวข้อที่ได้รับเชิญอาจมีเอกสารแจกประกอบด้วยก็ได้

(๒) ปาฐกถาด้านความรู้ทั่วไป ผู้พูดไม่จำเป็นต้องอ้างอิงหลักการทางวิชาการมากนักแต่เป็นการพูดแบบเป็นกันเองมากกว่าการปาฐกถาทางวิชาการ

๓) การอภิปรายธรรม การอภิปรายธรรม ได้แก่ การพูดชี้แจงแสดงความคิดเห็นในหัวข้อธรรมในบทใดบทหนึ่งหรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง การอภิปรายธรรมต้องทำกันเป็นคณะ ตั้งแต่ ๒ รูปขึ้นไป แต่ไม่ควรมากกว่า ๑๐ รูป โดยรูปแบบของการอภิปรายอาจกล่าวได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ การเสนอน โยบายและวิธีการแก้ปัญหา การปรึกษาหารือของกลุ่มหรือคณะบุคคล การชี้แนะชักชวนให้โอกาสบุคคลอื่นได้คิดอย่างอิสระมีเหตุผลและการเสนอทัศนคติประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๔) การสนทนาธรรม หมายถึง การคุยกัน ปรึกษาหารือกัน พุดจาโต้ตอบกัน ดังนั้น การสนทนาธรรมจึงหมายถึง การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเกี่ยวกับหลักธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแง่มุมต่างๆ แก่บุคคลที่อยู่ในกลุ่มสนทนาและผู้รับฟังการสนทนาในโอกาสนั้นๆ การสนทนาไม่ได้มีข้อจำกัดว่าต้องมีที่รูปอาจมี ๒ รูป ๓ รูป หรือสนทนาทั้งกลุ่มก็ได้

^{๗๒} พิสิฐ เจริญสุข, การศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๔), หน้า ๖๒ - ๑๓๐.

๕) การบรรยายธรรม การบรรยายธรรม เป็นรูปแบบการสอนธรรมชนิดหนึ่งเป็นการบรรยายตามหัวข้อที่กำหนดให้รูปแบบการบรรยายธรรมส่วนมากไม่มีพิธีเหมือนการเทศน์ การบรรยายธรรมอย่างไรขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้ฟังต้องรู้จักเลือกเฟ้นให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน การบรรยายธรรมมีข้อควรระวังหลายประการ เช่น ต้องแสดงไปโดยลำดับไม่ตัดตอนหรือข้ามไปจนเสียความ ไม่แสดงธรรมในลักษณะยกตนข่มท่านหรือเสียดสีผู้อื่นให้ได้รับความเสียหายและต้องแสดงธรรมด้วยจิตเมตตา มุ่งประโยชน์สุขของผู้ฟังโดยไม่เห็นแก่ลาภ การแสดงพระธรรมเทศนา หรือการเทศน์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นได้รวมถึงการปาฐกถาธรรม การอภิปรายธรรม การสนทนาธรรม และการบรรยายธรรมเอาไว้ด้วย ซึ่งเป็นวิธีการสอนศีลธรรมให้แก่ประชาชนหรือเป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมสู่ประชาชนในอีกลักษณะหนึ่งจากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบนำเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลายแล้ว จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ มีทักษะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่างๆ เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา การบรรยายธรรม การอบรมศีลธรรม การสนทนาธรรม เป็นต้น เพื่อความสุขสงบแก่สาธุชนและเพื่อความเจริญงอกงามแห่งพระพุทธศาสนา

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การเผยแผ่ศาสนา หมายถึง การขยายหลักธรรมของพระพุทธศาสนาของนักเรียนไปสู่ผู้อื่นในลักษณะต่างๆ คือ การเทศน์ การปาฐกถาธรรม การอภิปรายธรรม การสนทนาธรรมและการบรรยายธรรม เป็นต้น

จ. ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

๑. ความหมายของการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ^{๓๓} ให้ความหมายไว้ว่า การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ หมายถึง การประพฤติตามธรรมที่ได้ศึกษาเล่าเรียนได้ฟังได้รับการสั่งสอนอบรมมา เป็นต้น คือปฏิบัติตามหลักศีล หลักสมาธิ หลักปัญญาโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อกำจัดกิเลสอย่างหายอย่างกลางและอย่างละเอียดตามลำดับ หรือปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระศาสดา คือไม่กระทำบาปทั้งปวง ทำความดีให้ถึงพร้อม และชำระจิตใจให้ปราศจากกิเลส คือ โภคะ หลง^{๓๔} ได้กล่าวถึงการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของพระสงฆ์ไว้ว่า เป็นการไม่ละเมิดในสิ่งที่ทรงห้าม (สิกขาบทบัญญัติ) เพื่อรักษาตนให้แคล้วคลาด ปลอดภัยจากสิ่งไม่ดีไม่งามทั้งหลายแล้วสั่งสมอบรมให้เกิดคุณภาพจิตที่ดี มีความมั่นคง มั่นใจ ผ่องใส แจ่มชัดในธัมมานุธรรมปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อความขัดเกลากิเลสมีความเบาพร้อมในสิกขาและสาธุพจน์เป็นวิถีแห่งการดำรงอยู่ในสมณวิสัย จึงสรุปได้ว่า การปฏิบัติ

^{๓๓}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คู่มือการศึกษาบาลี, หน้า ๔๕๖.

^{๓๔}กองบาลีสนามหลวง, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, หน้า ๔๓๕.

ดีปฏิบัติชอบนั้น หมายถึง การปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา คือการละเว้นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงห้ามทำตามสิ่งที่พระองค์ทรงอนุญาต

๒. ความสำคัญของการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่สามารถสื่อสารถึงกันทั่วทั้งโลกภายในระยะเวลาอันสั้นส่งผลให้ประชาชนและเยาวชนเกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารศิลปวัฒนธรรมรูปแบบการดำรงชีวิตของเพื่อนร่วมโลกและถือเป็นตัวแบบในการดำรงชีวิตของตนโดยขาดการคิดวิเคราะห์ถึงความเป็นมาและเหตุผลที่แท้จริงอย่างถูกต้องซึ่งปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในที่สุด^{๕๕} พระสงฆ์นั้นถือได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่างๆ ของประชาชน เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชน ดังนั้น พระสงฆ์จำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติระมัดระวังตนให้เหมาะสมแก่สถานะคือความงดงามตามพระธรรมวินัย เพื่อจะได้เป็นที่เชื่อใจของประชาชนในการถวายความอุปถัมภ์ค้ำชูด้วยปัจจัยสี่เพราะพระสงฆ์นั้นอยู่ในสายตาและความรู้สึกของประชาชน ถ้าประพฤติตัววางตนไม่เหมาะสมก็จะถูกตรวจสอบด้วยอำนาจแห่งกำลังความศรัทธาและความอุปถัมภ์ค้ำชูจากประชาชน^{๕๖} ซึ่งกล่าวได้ว่า การที่พระศาสนาจะมีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองได้นั้นส่วนสำคัญอยู่ที่พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามกรอบแห่งพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้^{๕๗} ดังนั้น พระสงฆ์จึงต้องเป็นผู้มีความสุจริตกาย วาจา และใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพื่อเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของพระสงฆ์นั้นมีผลต่อกำลังศรัทธาของประชาชน สามารถเป็นที่พึ่งทางใจเป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้แก่ประชาชนทั่วไปรวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนทั่วไปอีกด้วย

๓. ลักษณะของการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของพระภิกษุสามเณรนั้นสามารถที่จะแยกออกเป็นขั้นต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น ขั้นพื้นฐานหรือด้านสังคม คือ ขั้นศีล ชั้นกลาง คือ ขั้นที่เกี่ยวกับการทำจิตให้สงบและขั้นสูง คือ การปฏิบัติที่มุ่งสำหรับผู้ที่ต้องการจะเข้าสู่พระนิพพานซึ่งการปฏิบัติที่จะศึกษาในที่นี้เป็นการปฏิบัติขั้นพื้นฐานอันได้แก่ การกระทำกัจฉัตรของพระสงฆ์ทั้ง ๑๐ ประการ คือ^{๕๘} ได้ให้แนวคิดไว้ ๑๐ ประการ ดังนี้

^{๕๕}กรมวิชาการ, แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านผลผลิตปัจจัยและกระบวนการ. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.๒๕๓๕), หน้า ๑.

^{๕๖}กองบาลีสนามหลวง, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. หน้า ๔๓๖.

^{๕๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐๘.

^{๕๘}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คู่มือการศึกษาบาลี. หน้า ๓๑๗.

๑) การลงพระอุโบสถ หมายถึง การลงฟังพระภิกษุสาธยายพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือนของพระสงฆ์ ตามพระวินัยที่กำหนดไว้ว่า พระสงฆ์ต้องลงทำสังฆกรรมสวดพระปาติโมกข์ทุกวันขึ้นและแรม ๑๕ ค่ำหรือแรม ๑๔ ค่ำในเดือนขาด และการลงอุโบสถในที่นี้ยังหมายถึง การลงฟังธรรมของพระภิกษุสามเณรตลอดจนถึงอุบาสก อุบาสิกา ทุกวันพระ ๘ ค่ำ และ ๑๔ หรือ ๑๕

๒) การบิณฑบาต หมายถึง ข้อปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณรที่จะต้องออกไปรับบิณฑบาตเลี้ยงชีพซึ่งจะต้องนุ่งห่มให้เรียบร้อย สำรวมกิริยาอาการรับบิณฑบาตด้วยอาการสำรวม รวมถึงจัดสถานที่นั้นและเก็บทำความสะอาดหลังจากนั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว^{๓๕}

๓) การทำวัตร หมายถึง การไหว้พระสวดมนต์ของพระสงฆ์ตามปกติในตอนเช้าและตอนเย็นหรือตอนค่ำ เรียกว่า ทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็น ซึ่งเป็นธรรมเนียมมาแต่สมัยพุทธกาลซึ่งพระสงฆ์จะต้องเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อฟังโอวาทเป็นกิจวัตรประจำวัน

๔) การกวาดอาวาสวิหารลานพระเจดีย์ หมายถึง การดูแลรักษาความสะอาดกุฏิที่ตนอาศัยอยู่ ตลอดถึงการทำความสะอาดบริเวณวัดและเจดีย์

๕) การรักษาผ้าไตรจีวร หมายถึง การที่พระสงฆ์รักษาผ้า ๓ ผืน คือ จีวร สังฆาฏิ และสบงที่เรียกว่าไตรจีวรไม่ให้ร่างกายตลอดเวลาในช่วงกลางคืนก่อนอรุณขึ้น ยกเว้นเมื่อได้รับการผ่อนผันเป็นพิเศษเพราะได้อยู่จำพรรษาหรือได้รับกฐินแล้วตามพระธรรมวินัย ดังนั้นในเวลาที่ยังไม่ได้รับการผ่อนผันจึงมีธรรมเนียมปฏิบัติให้ภิกษุต้องครองผ้าไตรจีวรในตอนเช้ามีदनกว่าจะอรุณขึ้น ตลอดถึงการรักษาความสะอาดผ้าไตรจีวรให้เรียบร้อยอีกด้วย

๖) การอยู่ปริวาสกรรม หมายถึง การปฏิบัติกรรมเพื่อออกจากอาบัติสังฆาติเสสของพระภิกษุ โดยต้องประพฤติอยู่ในกฎระเบียบที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดเท่าจำนวนที่ตนปกปิดอาบัติไว้แล้วประพฤติวัตรที่เรียกว่ามานัตต่อไปอีก ๖ ราตรีจึงสามารถขอให้สงฆ์สวดระงับอาบัตินั้นได้ แต่ในปัจจุบันนี้การอยู่ปริวาสกรรมยังหมายความถึงการประพฤติปฏิบัติกรรมอย่างเคร่งครัดของพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา

๗) การโกนผม ปลงหนวด ตัดเล็บ หมายถึง การดูแลรักษาความสะอาดร่างกายของตนเองให้สะอาดเรียบร้อยไม่ปล่อยให้ผมและเล็บยาวสกปรกน่าเกลียด

๘) การศึกษาเล่าเรียนและการปฏิบัติพระอาจารย์ หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและการบำรุงดูแลอุปัฏฐากพระอุปัชฌาย์อาจารย์ด้วยความเคารพ

๙) การปลงอาบัติ หมายถึง การที่พระภิกษุผู้ทำผิดพระวินัยแสดงความผิดของตนต่อภิกษุรูปอื่นซึ่งมิได้ทำความผิดร่วมกับตน เป็นการเปิดเผยความผิดของตนเองให้ผู้อื่นทราบและ

^{๓๕}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ๒๕๓๘, หน้า ๑๓๗

เปลื้องตนให้พ้นจากอาบัตินั้นๆ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแสดงอาบัติและยังรวมถึงการต่อศีล ๑๐ ของสามเณรทุกวันพระด้วย

๑๐) การพิจารณาปัจจัย ๔ หมายถึง การพิจารณาปัจจัย ๔ ก่อนบริโภคใช้สอย กล่าวคือ พระวินัยกำหนดไว้ว่าก่อนที่จะฉันภัตตาหารหรือใช้สอยปัจจัย ๔ มิจิวร เป็นต้น จะต้องพิจารณาก่อนทุกครั้ง คือ พิจารณาว่าบริโภคใช้สอยก็เพื่อรักษาชีวิต เพื่อป้องกันหนาวร้อน เป็นต้น มิใช่บริโภคใช้สอยด้วยตัณหาโดยการพิจารณานั้นมีบทพิจารณาโดยเฉพาะและกำหนดให้พิจารณาในขณะที่รับ ขณะที่บริโภคใช้สอย และในขณะที่เลิกจากนั้นไป ดังนี้จึง

สรุปได้ว่า การปฏิบัติศีลปฏิบัติชอบนั้น ได้แก่ การประพฤติปฏิบัติกิจวัตร ๑๐ ประการของพระสงฆ์ คือ การลงอุโบสถ การบิณฑบาต การทำวัตร การกวาดวิหารลานเจดีย์ การรักษาผ้าไตรจีวร การอยู่ปริวาส การโกนผมปลงหนวดตัดเล็บ การศึกษาเล่าเรียนและการปฏิบัติพระอาจารย์ การปลงอาบัติและการพิจารณาปัจจัย ๔ อย่างครบสมบูรณ์

๒.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอนนั้นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูจัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมในการดำเนินการสอนในชั้นเรียนที่มีความสำคัญซึ่งมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เพราะพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรมการเรียนเป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น พฤติกรรมการเรียนจะดีหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครูเป็นสำคัญ

อภิชาติ เจตจำนงนุช กล่าวไว้ว่า ครูนั้นเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนการสอนเพราะครูคือผู้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ทั้งมวลสู่ผู้เรียน อิทธิพลจากพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนและมีส่วนที่ช่วยเหลือ และส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ^{๕๐}

บัณฑิต แทนพิทักษ์ พฤติกรรมการสอนมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับนักเรียนและระดับห้องเรียน และมีอิทธิพลส่งผ่านคุณภาพการสอนของครูผู้สอน อาจารย์ โดยคุณภาพการสอนดังกล่าวมีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เนื่องด้วยครู อาจารย์ได้

^{๕๐} อภิชาติ เจตจำนงนุช, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะการปฏิรูปการเรียนรู้อกับพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน”. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา)**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. .๒๕๔๔), หน้า ๕๖.

ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่การเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการการจัดชั้นเรียน ดำเนินการสอนด้วยความเมตตา ตั้งใจสอน รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ประเมินผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตรวจสอบดูแลเอาใจใส่เป็นรายบุคคล แล้วปรับปรุง แก้ไข ซ่อมเสริมให้กับนักเรียนอย่างจริงจังและจริงจัง พฤติกรรมการสอนของครู อาจารย์ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลทางตรงและส่งผ่านคุณภาพการสอนของครู อาจารย์ทำให้ครู อาจารย์จัดเตรียมแผนการสอนที่ชี้แนะการเรียนรู้ต่อผู้เรียนเพื่อสอน วิธีเรียนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนา มีการเสริมแรงและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไขของนักเรียน ทำให้มีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งในระดับนักเรียนและระดับห้องเรียน^{๕๑}

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเกิดขึ้นได้เพราะพฤติกรรมการสอนของครูเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ศึกษาเห็นว่ามี ความสัมพันธ์และส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของพระภิกษุสามเณร เพราะครูที่มีพฤติกรรมการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมาย ของการศึกษาจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของคณะสงฆ์ได้

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ

สรายุทธ์ เศรษฐขจร ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยปัจจัยด้านนักเรียนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ๐.๓๗ รองลงไปคือ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน ๐.๓๖ ปัจจัยด้านครูผู้สอน ๐.๓๑ และปัจจัยด้านโรงเรียน ๐.๓๑ ตามลำดับ^{๕๒}

^{๕๑} บัณฑิต แทนพิทักษ์. (๒๕๔๐). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ อำนาจ ความศรัทธา และความพึงพอใจในงานของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา”. *ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.* (การบริหารการศึกษา). (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๐, หน้า ๑๕.

^{๕๒} สรายุทธ์ เศรษฐขจร, “การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ”. *ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.* (การบริหารการศึกษา). (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๓๘). บทคัดย่อ.

จินดา ทับจิ้น ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษากลุ่มกรุงเทพมหานคร พบว่าครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านการสอน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสอนให้ผู้เรียนมีวินัยและจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ โดยครูที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรีมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการสอนให้ผู้เรียนมีวินัยและจริยธรรมมากกว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนพฤติกรรมการสอนของครูด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน และครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเตรียมการสอนและด้านการรู้จักใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ ๕ ปีขึ้นไปมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านการเตรียมการสอน และด้านการรู้จักใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า ๕ ปี ส่วนพฤติกรรมการสอนของครูด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน^{๕๓}

วัลยา นิหมัด ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ ช่วงชั้นการสอน อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามระดับการจัดการเรียนการสอน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^{๕๔}

๒.๕.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

คอลลินส์ (Collin) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐเวอร์จิเนีย ๗ ด้าน คือ การประเมินผล กระบวนการเรียนการสอน การติดตามประเมินผลนักเรียน การเน้นในผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การมีส่วนร่วมและควบคุมการเรียนการสอน การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศในการเรียนรู้

^{๕๓}จินดา ทับจิ้น, พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาลังกัด(กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษากลุ่มกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

^{๕๔}วัลยา นิหมัด, การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี.วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(หลักสูตรและการสอน). (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

การจัดอบรมพัฒนาบุคลากร พบว่า ทั้งครูและครูใหญ่เห็นว่าหน้าที่ทั้ง ๗ ด้านมีผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน^{๘๕}

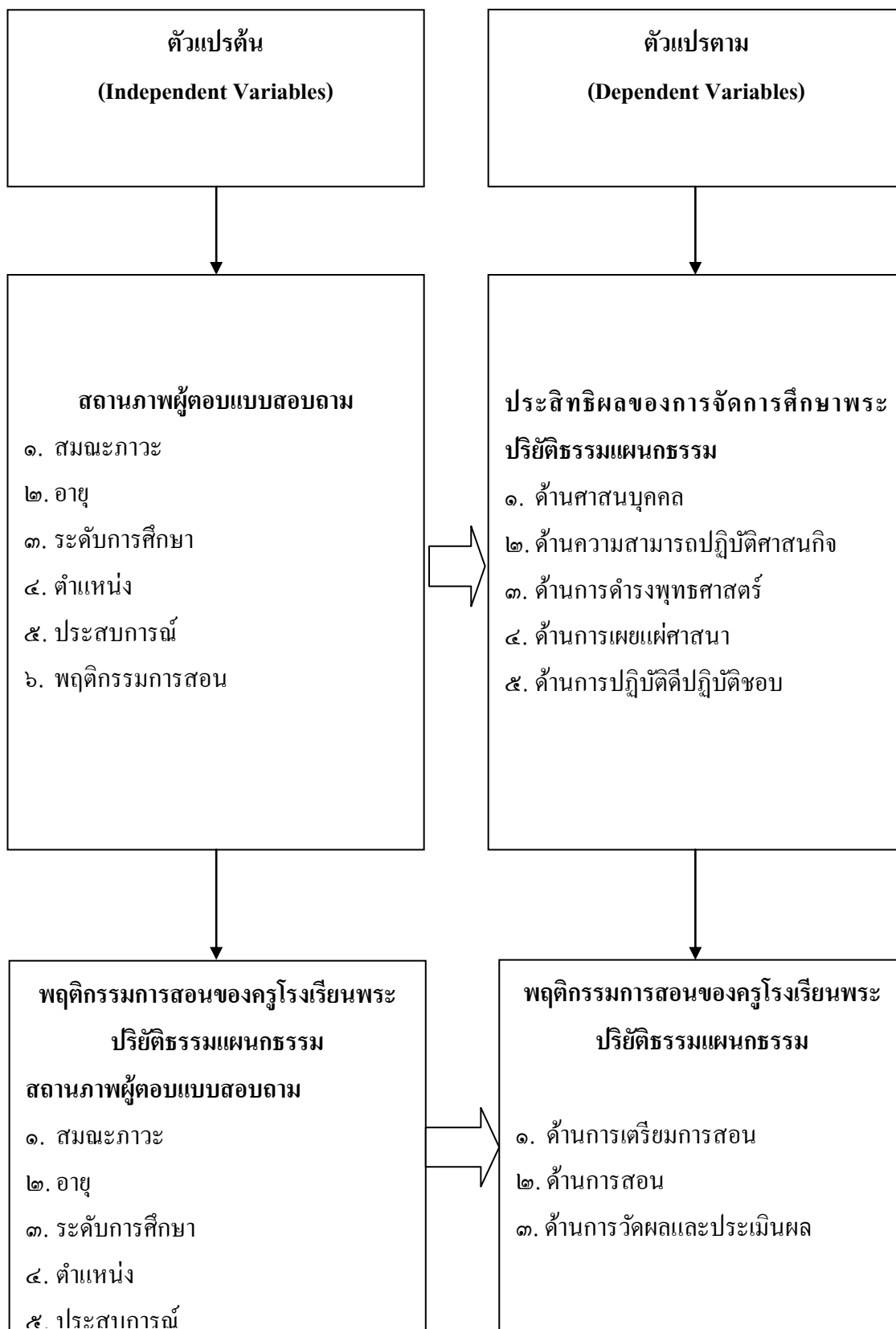
เรด ฮอปกินส์ และฮอลลี (Reid, Hopkins, & Holly) ได้ตั้งเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารงาน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหารและปัจจัยด้านโรงเรียน^{๘๖}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศสามารถสรุปได้ว่า การที่นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีได้นั้นต้องมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพซึ่งบุคคลที่มีความสำคัญในการที่จะผลักดันให้เกิดได้ก็คือครู ครูต้องมีการเตรียมการเรียนการสอนที่ดี มีการสอนที่ดี มีอุปกรณ์การสอนครบถ้วน ลักษณะและขนาดของห้องเรียนเหมาะสมและการเอาใจใส่ต่อการทำงานดี ครูผู้สอนยังต้องคำนึงถึงความต้องการของนักเรียน ดังนั้นครูจึงเป็นผู้มีพฤติกรรมการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูอันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปรีชาธรรมแผนกธรรมของนักเรียนได้ในที่สุด

^{๘๕}Collins, Carol Roberts. Teacher and Principal Perception of the Effect, 1987.

^{๘๖}Reid, Ken., Hopkins, David., & Holly, Peter. (1988). Toward the Effective School. Oxford:Basic Blackwell Ltd.

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอน กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนใน เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๑๕๐ รูป

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๑๐๘ รูป โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน^๑ ซึ่งแสดงในตารางที่ ๒ และมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อโรงเรียน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑. โรงเรียนวัดโมลีโลกยาราม	๒๐	๑๐
๒. โรงเรียนวัดอรุณราชวราราม	๑๐	๑๐
๓. โรงเรียนวัดนาคกลาง	๑๐	๑๐

^๑Krejcie and Morgan, ๑๙๗๐, pp. ๖๐๗ - ๖๑๐

๔. โรงเรียนราชสิทธิาราม	๑๐	๑๐
๕. โรงเรียนวัดเครือวัลย์	๑๐	๑๐
๖. โรงเรียนวัดท่าพระ	๑๐	๑๐
๗. โรงเรียนวัดหงษ์รัตนาราม	๑๐	๑๐
๘. โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์	๑๐	๑๐
๙. โรงเรียนวัดคงมูลเหล็ก	๑๐	๖
๑๐. โรงเรียนวัดเจ้ามูล	๑๐	๕
๑๑. โรงเรียนวัดประคู้ฉิมพลี	๑๐	๕
๑๒. โรงเรียนวัดประคู้ในทรงธรรม	๑๐	๕
๑๓. โรงเรียนวัดสังกัจจายน์วรวิหาร	๑๐	๕
๑๔. โรงเรียนวัดโพธิ์เรียง	๑๐	๕
รวม	๑๕๐	๑๐๘

๑. ศึกษาข้อมูลสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จากสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า มีครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จำนวน ๑๕๐ รูป

๒. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ๑๕๐ รูป โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จำนวน ๑๐๘ รูป

๓. เนื่องจากงานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลเฉพาะครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ซึ่งมีครูจำนวน ๑๐๘ รูป โดยต้องใช้ครูสำหรับทดลองใช้ (Try out) แบบสอบถาม จำนวน ๓๐ รูป จากครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เรื่องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

พฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น ๒ ชุด ดังนี้

๑. แบบสอบถามชุดที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งแบบสอบถามนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนามาจากแบบวัดเทคนิคการสอน^๒ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ ตั้งแต่ระดับพฤติกรรมหรือการปฏิบัติหรือการแสดงออกน้อยที่สุดถึงระดับพฤติกรรมหรือการปฏิบัติหรือการแสดงออกมากที่สุด

๒. แบบสอบถามชุดที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนบุคคล ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา และด้านการปฏิบัติปฏิบัติชอบ ซึ่งแบบสอบถามนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนามาจากแบบวัดเทคนิคการสอนมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ ตั้งแต่มีระดับประสิทธิผลน้อยที่สุดถึงมีระดับประสิทธิผลมากที่สุด

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ตามที่กำหนดในกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

๒. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนิยามคำศัพท์เชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัดและเนื้อหาที่ใช้ในการสร้างแบบสอบถาม

๓. สร้างแบบสอบถาม โดยเขียนข้อคำถามให้ครอบคลุมตามกรอบเนื้อหาที่กำหนด และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

๔. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอประธานและกรรมการควบคุมงานนิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและความเหมาะสม แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ โดยแบบสอบถามตอนที่ ๑ ครั้งแรกได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม จำนวน ๓๖ ข้อ

^๒ทวีศิลป์ สารแสน (๒๕๔๓, หน้า ๑๘๑)

ปรับลดลงเหลือ ๒๗ ข้อ แบบสอบถามตอนที่ ๒ ครั้งแรกได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม จำนวน ๓๔ ข้อ ปรับลดลงเหลือ ๓๑ ข้อ

๕. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และลงความเห็นว่าเป็นแบบสอบถาม แต่ละข้อมีความสอดคล้องตามเนื้อหาที่จะวัดหรือไม่ สำหรับรายละเอียดที่ตรวจให้ ได้แก่ ตรวจสอบความชัดเจนและความครอบคลุมนิยามตัวแปร ตรวจสอบข้อคำถามแต่ละข้อว่าตรงตาม นิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ ภาษาถูกต้องชัดเจนหรือไม่ มาตรฐานวัด (Scale) ที่ใช้เหมาะสมหรือไม่ ซึ่ง ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่านประกอบด้วย

- ๑) รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชชุดา หุ่นวิไล
- ๒) ผศ.ดร.สมชัย ศรีนอก
- ๓) ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์
- ๔) ผศ.สมหมาย คูยอดรัมย์

๖. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๕ ท่าน เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะและมีความถูกต้อง สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและนำเสนอประธานและกรรมการควบคุมงานนิพนธ์เพื่อพิจารณาอีกครั้ง โดย แบบสอบถามตอนที่ ๑ ปรับลดลงเหลือ ๒๔ ข้อ ตอนที่ ๒ ปรับลดลงเหลือ ๓๐ ข้อ

๗. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูสอน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ รูป แล้วนำผลแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนน (Corrected Item total Correlation) ทั้งนี้ โดยเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ $r = 0.20$ ขึ้นไปเป็นข้อคำถาม ในแบบสอบถามที่จะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผลปรากฏว่าได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง ๐.๒๑ - ๐.๕๒ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ของครูโดยรวมและรายด้าน โดยแบบสอบถามของครูโดยรวม ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๕ แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนของครูเท่ากับ .๘๔ ด้านการเตรียมการเรียนการสอนเท่ากับ ๐.๖๑ ด้านการสอนเท่ากับ ๐.๗๑ ด้านการวัดผลและประเมินผลเท่ากับ .๗๑ ตามลำดับ นอกจากนี้ แบบสอบถามประสิทธิผลของการจัดการศึกษาตามความเห็นของครูโดยรวม ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๕ ด้านศาสนบุคคลเท่ากับ ๐.๗๔ ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจเท่ากับ ๐.๔๗ ด้าน คำรพุทธศาสตร์เท่ากับ ๐.๖๗ ด้านการเผยแผ่ศาสนาเท่ากับ ๐.๖๔ และด้านการปฏิบัติปฏิบัติชอบ เท่ากับ ๐.๗๗ ตามลำดับ

๘. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ติดต่อขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๒. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองไปให้กลุ่มตัวอย่างคือครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตอบพร้อมทั้งนัดหมายวันเวลาเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืน ซึ่งได้ส่งแบบสอบถามเป็นจำนวน ๑๐๘ ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน ๑๐๘ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๔ การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยหาค่าสถิติ และทดสอบสมมติฐาน^๓ ดังนี้

การจัดกระทำข้อมูล

๑. ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนและคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

๒. แบบสอบถามชุดที่ ๑ พฤติกรรมการสอนของครู ได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ดังนี้

น้อยที่สุด	ให้	๑	คะแนน
น้อย	ให้	๒	คะแนน
ปานกลาง	ให้	๓	คะแนน
มาก	ให้	๔	คะแนน
มากที่สุด	ให้	๕	คะแนน

^๓ ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๗.

การแปลผลคะแนนแบบสอบถามชุดที่ ๑ พฤติกรรมการสอนของครู ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ดังนี้^๔

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๔๕	หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับที่น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๐ - ๒.๔๕	หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๐ - ๓.๔๕	หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๐ - ๔.๔๕	หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด

๓. แบบสอบถามชุดที่ ๒ เป็นแบบสอบถามประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ดังนี้

น้อยที่สุด	ให้ ๑	คะแนน
น้อย	ให้ ๒	คะแนน
ปานกลาง	ให้ ๓	คะแนน
มาก	ให้ ๔	คะแนน
มากที่สุด	ให้ ๕	คะแนน

การแปลผลคะแนนแบบสอบถามชุดที่ ๒ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ด้านศาสนบุคคล ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา และด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๔๕	หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๐ - ๒.๔๕	หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๐ - ๓.๔๕	หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๐ - ๔.๔๕	หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด

^๔วิเชียร เกตุสิงห์, ๒๕๓๘, หน้า ๘

๔. การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณแล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังนี้^๕

- ๐.๕๑ ขึ้นไป มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก
- ๐.๓๑ - ๐.๕๐ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง
- ๐.๑๑ - ๐.๓๐ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง
- ๐.๐๑ - ๐.๑๐ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ
- ๐.๐๐ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. วิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมการสอนของครูและด้านประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๒. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

๑. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

๑) การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

๒) การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมและรายด้าน ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

๒. สถิติพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

^๕ชูศรี วงศ์รัตนะ, ๒๕๔๔, หน้า ๓๑๖

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิจัยและการแปลความหมายจากข้อมูล ผู้วิจัยขอกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
X	แทน	พฤติกรรมการสอนของครู
X _๐	แทน	ด้านการเตรียมการเรียนการสอน
X _๑	แทน	ด้านการสอน
X _๒	แทน	ด้านการวัดผลและประเมินผล
Y	แทน	ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
Y _๐	แทน	ด้านศาสนบุคคล
Y _๑	แทน	ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ
Y _๒	แทน	ด้านการดำรงพุทธศาสตร์
Y _๓	แทน	ด้านการเผยแผ่ศาสนา
Y _๔	แทน	ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ
**	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น ๓ ตอน ตามลำดับดังนี้

๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนบุคคล ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา และด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการสอนของครู ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละตอนซึ่งปรากฏผลตามลำดับดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ ๔.๑ แสดงข้อมูลส่วนบุคคล

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
สมณะภาวะ	พระภิกษุ	๘๑	๒๕.๐
	สามเณร	๒๗	๗๕.๐
	รวม	๑๐๘	๑๐๐.๐
อายุ	ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๖๕	๖๓.๕
	๓๑ - ๔๐ ปี	๒๗	๒๕.๐
	๔๑ - ๕๐	๑๑	๑๐.๒
	๕๑ ปีขึ้นไป	๑	๐.๕
	รวม	๑๐๘	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	๑๐๔	๙๓.๓
	ปริญญาโท	๔	๓.๗
	ปริญญาเอก	-	-
	รวม	๑๐๘	๑๐๐.๐
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการ	๑๔	๓.๗
	ครูผู้สอน	๙๔	๙๖.๓
	รวม	๑๐๘	๑๐๐.๐
ประสบการณ์	ต่ำกว่า ๖ ปี	๗๘	๗๒.๒
	๖ - ๑๐ ปี	๑๔	๑๓.๐
	๑๑ - ๒๐ ปี	๑๖	๑๔.๘
	๒๑ ปีขึ้นไป	-	-
		-	-
	รวม	๑๐๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก เป็น พระภิกษุ จำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๐ และสามเณร จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐ ตามลำดับ

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนมากมีอายุต่ำกว่า ๓๑ ปี จำนวน ๖๕ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๖๓.๕ รองลงมา อายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐ และอายุ ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๑๑ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒ รูป และสุดท้าย อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๐.๕ ตามลำดับ

การศึกษา พบว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๐๔ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๕๓.๓ และปริญญาโท จำนวน ๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๗ ตามลำดับ

ตำแหน่ง พบว่าส่วนมาก เป็นผู้อำนวยการ จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๗ รองลงมาเป็นครูผู้สอน จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓ ตามลำดับ

ประสบการณ์ พบว่าส่วนมากมีประสบการณ์ต่ำกว่า ๖ ปี จำนวน ๗๘ รูป คิดเป็นร้อย ละ ๗๒.๒ รองลงมา ๖ – ๑๐ ปี จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐ และ ๑๑ – ๒๐ ปี จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘ ตามลำดับ

๔.๒ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมการศึกษาในส่วนนี้เป็น การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านศาสน บุคคล ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา และด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ ๒ - ๘

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยรวม

ประสิทธิผลของการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรม	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. ด้านศาสนบุคคล ($Y_๑$)	๓.๖๕	๐.๗๓	มาก	๒
๒. ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ($Y_๒$)	๓.๕๗	๐.๗๘	มาก	๔
๓. ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ($Y_๓$)	๓.๖๓	๐.๗๖	มาก	๓
๔. ด้านการเผยแผ่ศาสนา ($Y_๔$)	๓.๔๐	๐.๗๒	ปานกลาง	๕
๕. ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ($Y_๕$)	๓.๕๗	๐.๖๕	มาก	๑
โดยรวม	๓.๖๕	๐.๖๒	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ($\bar{X} = ๓.๕๗$) ด้านศาสนบุคคล ($\bar{X} = ๓.๖๕$) ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ($\bar{X} = ๓.๖๓$) ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ($\bar{X} = ๓.๕๗$) และด้านการเผยแผ่ศาสนา ($\bar{X} = ๓.๔๐$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านศาสนบุคคล

ด้านศาสนบุคคล	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. ครูผู้สอนมีศรัทธาอย่างมั่นคงในพระพุทธศาสนา	๓.๘๓	๐.๗๔	มาก	๒
๒. ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นสมณะ	๓.๖๗	๐.๕๐	มาก	๓
๓. ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นสมณะด้วยความเต็มใจ	๓.๘๕	๐.๘๗	มาก	๑
๔. ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเสียสละ	๓.๖๑	๐.๘๕	มาก	๔
๕. ครูผู้สอนเสียสละประโยชน์ส่วนตนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของพระพุทธศาสนา	๓.๕๐	๐.๕๔	มาก	๕
โดยรวม	๓.๖๕	๐.๗๓	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านศาสนบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นสมณะด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = ๓.๘๕$) ครูผู้สอนมีศรัทธาอย่างมั่นคงในพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๘๓$) ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นสมณะ ($\bar{X} = ๓.๖๗$) ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเสียสละ ($\bar{X} = ๓.๖๑$) ครูผู้สอนเสียสละประโยชน์ส่วนตนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๕๐$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ

ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. ครูผู้สอนปกครองดูแลนักเรียนรุ่นน้องภายใน สำนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย	๓.๓๗	๐.๕๕	ปานกลาง	๕
๒. ครูผู้สอนช่วยเหลืองานด้านการศึกษาภายใน วัด เช่น มีการจัดอบรมและติวก่อนสอบ	๓.๕๖	๐.๕๘	มาก	๔
๓. ครูผู้สอนปฏิบัติงานด้านการอบรมสั่งสอน เยาวชนให้มีความประพฤติดีงาม	๓.๕๖	๐.๕๔	มาก	๓
๔. ครูผู้สอนช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ ภายในวัด	๓.๗๐	๐.๘๕	มาก	๑
๕. ครูผู้สอนให้ความช่วยเหลือในงานก่อสร้าง และดูแลรักษาเสนาสนะภายในวัด	๓.๖๗	๐.๘๔	มาก	๒
โดยรวม	๓.๕๗	๐.๗๘	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูผู้สอนช่วยเหลืองานภายในวัด ($\bar{X} = ๓.๗๐$) ครูผู้สอนให้ความช่วยเหลือในงานก่อสร้างและดูแลรักษาเสนาสนะภายในวัด ($\bar{X} = ๓.๖๗$) ครูผู้สอนปฏิบัติงานด้านการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความประพฤติดีงาม ($\bar{X} = ๓.๕๖$) ครูผู้สอนช่วยเหลืองานด้านการศึกษาภายในวัด เช่น มีการจัดอบรมและติวก่อนสอบ ($\bar{X} = ๓.๕๖$) ครูผู้สอนปกครองดูแลนักเรียนภายในสำนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย ($\bar{X} = ๓.๓๗$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านการดำรงพุทธศาสตร์

ด้านการดำรงพุทธศาสตร์	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. ครูผู้สอนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทาง พระพุทธศาสนา	๓.๗๖	๐.๕๐	มาก	๑
๒. ครูผู้สอนช่วยกันสืบทอดและทรงไว้ซึ่ง หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา	๓.๖๕	๐.๘๖	มาก	๒
๓. ครูผู้สอนเข้าใจหลักธรรมคำสอนตรงตามพระ ธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้ว	๓.๖๕	๐.๘๖	มาก	๒
๔. ครูผู้สอนชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจในเนื้อหาและ หลักธรรมคำสอนอย่างถูกต้อง	๓.๔๘	๐.๕๔	ปานกลาง	๕
๕. ครูผู้สอนอธิบายข้อเท็จจริงเมื่อพบว่าผู้ อื่นกล่าวถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ในทางที่ไม่เหมาะสม	๓.๕๗	๐.๕๑	มาก	๔
โดยรวม	๓.๖๓	๐.๗๖	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติ
ธรรมแผนกธรรม ในด้านการดำรงพุทธศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูผู้สอนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทาง
พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๗๖$) ครูผู้สอนนักเรียนช่วยกันสืบทอดและทรงไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอน
ทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๖๕$) ครูผู้สอนเข้าใจหลักธรรมคำสอนตรงตามพระธรรมวินัยที่
พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้ว ($\bar{X} = ๓.๖๕$) ครูผู้สอนอธิบายข้อเท็จจริงเมื่อพบว่าผู้
อื่นกล่าวถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าในทางที่ไม่เหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๕๗$) ครูผู้สอนชี้แจงให้ผู้
อื่นเข้าใจในเนื้อหาและหลักธรรมคำสอนอย่างถูกต้อง ($\bar{X} = ๓.๔๘$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านการเผยแผ่ศาสนา

ด้านการเผยแผ่ศาสนา	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. ครูผู้สอนสามารถขยายหัวข้อธรรมที่สำคัญๆ ให้ผู้อื่นฟังได้	๓.๕๒	๐.๘๕	มาก	๑
๒. ครูผู้สอนเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้	๓.๔๔	๐.๕๐	ปานกลาง	๒
๓. ครูผู้สอนแสดงปาฐกถาธรรมในที่ชุมนุมได้	๓.๓๕	๐.๕๑	ปานกลาง	๔
๔. ครูผู้สอนอภิปรายหัวข้อธรรมะให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย	๓.๓๑	๐.๘๖	ปานกลาง	๕
๕. ครูผู้สอนบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟังได้	๓.๔๑	๐.๘๗	ปานกลาง	๓
โดยรวม	๓.๔๐	๐.๗๒	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านการเผยแผ่ศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูผู้สอนสามารถขยายหัวข้อธรรมะที่สำคัญๆ ให้ผู้อื่นฟังได้ ($\bar{X} = ๓.๕๒$) ครูผู้สอนนักเรียนเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้ ($\bar{X} = ๓.๔๔$) ครูผู้สอนบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟังได้ ($\bar{X} = ๓.๔๑$) ครูผู้สอนแสดงปาฐกถาธรรมในที่ชุมนุมได้ ($\bar{X} = ๓.๓๕$) ครูผู้สอนอภิปรายหัวข้อธรรมะให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย ($\bar{X} = ๓.๓๑$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. ครูผู้สอนลงอุโบสถทำสังฆกรรมในวันพระ ๑๔ คำ และ ๑๕ คำ อย่างสม่ำเสมอ	๓.๕๕	๐.๕๐	มาก	๑๐
๒. ครูผู้สอนบิณฑบาตเลี้ยงชีพอย่างสม่ำเสมอ	๓.๕๑	๐.๕๓	มาก	๘
๓. ครูผู้สอนทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็นอย่างสม่ำเสมอ	๓.๕๘	๐.๘๓	มาก	๖

๔. ครูผู้สอนทำความสะอาดบริเวณวิหารลานเจดีย์วัด ตลอดถึงที่อยู่อาศัย	๔.๐๔	๐.๘๑	มาก	๓
๕. ครูผู้สอนรักษาผ้าไตรจีวรให้สะอาดอยู่เสมอ	๔.๐๓	๐.๗๗	มาก	๑
๖. ครูผู้สอนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมตามที่วัดกำหนดไว้	๓.๕๘	๐.๘๐	มาก	๕
๗. ครูผู้สอนดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย เช่น ปลงผม โกนหนวด ตัดเล็บอยู่เสมอ	๔.๐๒	๐.๘๓	มาก	๔
๘. ครูผู้สอนตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและดูแลรับใช้พระ อุปัชฌาย์อาจารย์ตลอดถึงพระเถระชั้นผู้ใหญ่ อย่างสม่ำเสมอ	๓.๕๑	๐.๕๓	มาก	๘
๙. ครูผู้สอนปลงอาบัติหรือต่อศีลเป็นประจำทุกวัน หรือทุกวันพระ	๓.๕๘	๐.๕๑	มาก	๗
๑๐. ครูผู้สอนพิจารณาปัจจัยสี่ก่อนใช้สอยอย่าง ครบถ้วนบริบูรณ์	๔.๐๖	๐.๗๕	มาก	๒
โดยรวม	๓.๕๕	๐.๖๓	มาก	

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในด้านการปฏิบัติปฏิบัติชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูผู้สอนรักษาความสะอาดผ้าไตรจีวรของอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.03$) ครูผู้สอนพิจารณาปัจจัยสี่ก่อนใช้สอย อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ ($\bar{X} = 4.06$) ครูผู้สอนทำความสะอาดบริเวณวิหารลานเจดีย์วัดตลอดถึงที่อยู่อาศัย ($\bar{X} = 4.04$) ครูผู้สอนดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย เช่น ปลงผม โกนหนวด ตัดเล็บอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.02$) ครูผู้สอนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมตามที่วัดกำหนดไว้ ($\bar{X} = 3.58$) ครูผู้สอนบิณฑบาตเลี้ยงชีพอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.51$) ครูผู้สอนตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและดูแล ($\bar{X} = 3.51$) ครูผู้สอนลงอุโบสถทำสังฆกรรมในวันพระ ๑๔ คำ และ ๑๕ คำ อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.55$) ตามลำดับ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ ๕ - ๑๒

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการสอนของครู โดยรวม

พฤติกรรมการสอนของครู	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ($X_{๑}$)	๓.๗๓	๐.๕๕	มาก	๑
๒. ด้านการสอน ($X_{๒}$)	๓.๖๑	๐.๕๓	มาก	๓
๓. ด้านการวัดผลและประเมินผล ($X_{๓}$)	๓.๖๓	๐.๕๐	มาก	๒
โดยรวม	๓.๖๖	๐.๔๘	มาก	

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ($\bar{X} = ๓.๗๓$) ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = ๓.๖๑$) และด้านการสอน ($\bar{X} = ๓.๖๓$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการสอนของครู ในด้านการเตรียมการเรียนการสอน

ด้านการเตรียมการเรียนการสอน	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. เตรียมการสอนเหมาะสมกับจุดหมายของหลักสูตร	๓.๘๕	๐.๗๕	มาก	๓
๒. ศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๖๗	๐.๗๗	มาก	๔
๓. ศึกษากระบวนการทางเทคนิค และวิธีการสอนรูปแบบต่างๆ	๓.๔๖	๐.๘๕	ปานกลาง	๗
๔. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม	๓.๖๕	๐.๗๐	มาก	๕

ตารางที่ ๔.๙ (ต่อ)

ด้านการเตรียมการเรียนการสอน	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๕. คัดเลือกเนื้อหาสาระสำหรับการจัดการ เรียนรู้ในแต่ละเรื่องก่อนที่จะทำการสอนอย่างเหมาะสม	๓.๕๐	๐.๘๑	มาก	๖

๖. มีความเข้าใจบทบาทร่วมกันระหว่างครูกับ นักเรียนในการจัดการเรียนการสอน	๔.๐๕	๐.๖๔	มาก	๑
๗. มีการเตรียมสถานที่และรู้จักใช้ สถานที่ที่จะกระตุ้นความสนใจของ นักเรียนอย่างเหมาะสม	๓.๘๕	๐.๗๖	มาก	๒
โดยรวม	๓.๗๓	๐.๕๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน ในด้านการเตรียมการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีความเข้าใจบทบาทร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.05$) มีการเตรียมสถานที่และรู้จักใช้สถานที่ที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียนอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.85$) เตรียมการสอนเหมาะสมกับจุดหมายของหลักสูตร ($\bar{X} = 3.85$) ศึกษาหลักสูตรเอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.67$) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.65$) คัดเลือกเนื้อหาสาระสำหรับการจัดการ เรียนรู้ในแต่ละเรื่องก่อนที่จะทำการสอนอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.50$) ศึกษากระบวนการทางเทคนิค และวิธีการสอนรูปแบบต่างๆ ($\bar{X} = 3.46$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการสอนของครูในด้าน
การสอน

ด้านการสอน	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. มีการวางแผนการสอน จัดกิจกรรมตาม จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด	๓.๕๗	๐.๗๘	มาก	๖
๒. ใช้คำถาม หรือใช้แบบฝึก เพื่อกระตุ้นให้ นักเรียนคิดวิเคราะห์ ฝึกฝน ท่องจำและรู้จัก หาความรู้ด้วยตนเอง	๓.๘๓	๐.๘๘	มาก	๑

ตารางที่ ๔.๑๐ (ต่อ)

ด้านการสอน	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๓. เปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย	๓.๘๐	๐.๗๓	มาก	๒
๔. ให้นักเรียนวางแผนการทำงานเป็นกลุ่มและกำหนดขั้นตอนการทำงานเอง	๓.๔๖	๐.๖๘	ปานกลาง	๘
๕. ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามความสามารถและสมัครใจของแต่ละคน	๓.๔๔	๐.๕๕	ปานกลาง	๕
๖. เปิดโอกาสให้นักเรียนหาแนวทางคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง	๓.๕๕	๐.๘๓	มาก	๕
๗. จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการในการปฏิบัติจริง	๓.๖๕	๐.๗๕	มาก	๓
๘. มีการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร หนังสือ และข้อมูลต่างๆ ในการสอน	๓.๖๓	๐.๖๕	มาก	๔
๙. มีการแบ่งงานตามความสามารถของนักเรียนโดยความเห็นชอบของกลุ่มเพื่อผลสำเร็จของงาน	๓.๕๗	๐.๘๓	มาก	๗
โดยรวม	๓.๖๑	๐.๕๓	มาก	

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู ในด้านการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ใช้คำถาม หรือ ใช้แบบฝึก เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ฝึกฝน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) ท่องจำและรู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย ($\bar{X} = ๓.๘๐$) จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการในการปฏิบัติจริง ($\bar{X} = ๓.๖๕$) มีการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร หนังสือและข้อมูลต่างๆ ในการสอน ($\bar{X} = ๓.๖๓$) เปิดโอกาสให้นักเรียนหาแนวทาง คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ($\bar{X} = ๓.๕๕$) มีการวางแผนการสอน จัดกิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ($\bar{X} = ๓.๕๗$) มีการแบ่งงานตามความสามารถ ของนักเรียนโดยความเห็นชอบของกลุ่มเพื่อผลสำเร็จของงาน ($\bar{X} = ๓.๕๗$) ให้นักเรียนวางแผนการทำงานเป็นกลุ่มและกำหนดขั้นตอน

การทำงานเอง ($\bar{X} = ๓.๔๖$)ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดตามความสามารถและสมัครใจของแต่ละคน ($\bar{X} = ๓.๔๔$)ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการสอนของครู ในด้านการวัดผลและประเมินผล

ด้านการวัดผลและประเมินผล	N = ๑๐๘		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D		
๑. ใช้วิธีการประเมินพัฒนาการของนักเรียน ด้วยวิธีหลากหลาย	๓.๖๕	๐.๘๔	มาก	๖
๒. ให้นักเรียนได้ประเมินผลจากการปฏิบัติงาน ของตนเองและกลุ่มเป็นระยะๆ	๓.๓๕	๐.๘๖	ปานกลาง	๘
๓. วัดผลประเมินผลนักเรียนตามกระบวนการ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน โดยเน้น การวัดจากสภาพจริง	๓.๖๕	๐.๗๔	มาก	๓
๔. มีการทำแบบประเมินผลตามจุดมุ่งหมาย การสอน ติดตามผลและนำผลที่ได้มา ปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นระยะ	๓.๖๕	๐.๗๗	มาก	๕
๕. แจกผลการประเมินให้นักเรียน ผู้ปกครอง รับทราบความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ	๓.๕๔	๐.๘๑	มาก	๗
๖. ประเมินความประพฤติ การเรียนการร่วม กิจกรรม ผลงาน โครงงานและเพิ่มสะสมงาน	๓.๘๐	๐.๗๕	มาก	๑
๗. นำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพ นักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้	๓.๗๒	๐.๗๓	มาก	๒
๘. จัดการเรียนซ่อมเสริมและประเมินผลการ เรียนรู้ให้กับผู้ไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ หรือไม่ผ่านเกณฑ์การวัดผล	๓.๖๕	๐.๗๖	มาก	๔
โดยรวม	๓.๖๓	๐.๕๐	มาก	

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู ในด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ประเมินความประพฤติ การเรียนการร่วมกิจกรรม ผลงานจากโครงการและแฟ้มสะสมงาน ($\bar{X} = ๓.๘๐$) นำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ ($\bar{X} = ๓.๗๒$) วัดผลประเมินผลนักเรียนตามกระบวนการก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียนโดยเน้นการวัดจากสภาพจริง ($\bar{X} = ๓.๖๕$) จัดการเรียนซ่อมเสริมและ ประเมินผลการเรียนรู้ให้กับผู้ไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่ผ่านเกณฑ์การวัดผล ($\bar{X} = ๓.๖๕$) มีการทำแบบประเมินผลตามการสอน ติดตามผลและนำผลที่ได้มาปรับปรุงการเรียนการสอนเป็น ระยะ ($\bar{X} = ๓.๖๕$) ใช้วิธีการประเมินพัฒนาการของนักเรียนด้วยวิธีหลากหลาย ($\bar{X} = ๓.๖๕$) แจ้ง ผลการประเมินให้นักเรียน ผู้ปกครองรับทราบความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๓.๕๔$) ให้นักเรียนได้ประเมินผลจากการปฏิบัติงานของตนเองและกลุ่มเป็นระยะๆ ($\bar{X} = ๓.๓๕$) ตามลำดับ

๔.๔ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับ ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนใน เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์ สัน (Pearson Correlation Coefficient) ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ ๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครู (X) กับ ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (Y)

พฤติกรรมการสอนของครู (X)	ประสิทธิผล ของการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรม (Y)	ระดับ ความสัมพันธ์ (r)
๑. ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ($X_๑$)	๐.๕๕**	ปานกลาง
๒. ด้านการสอน ($X_๒$)	๐.๖๔**	ปานกลาง
๓. ด้านการวัดผลและประเมินผล ($X_๓$)	๐.๕๕**	ปานกลาง
โดยรวม	๐. ๖๗**	ปานกลาง

** $p < .๐๑$

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .๐๑$) ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการสอนของครูเป็นรายด้าน โดยด้านที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสูงที่สุด คือ ด้านการสอน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .๖๔

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๑๕๐ รูป กลุ่มตัวอย่างคือ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๑๐๘ รูป โดยได้จากการสุ่มแบบการใช้ตาราง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เรื่องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แบ่งออกเป็น ๒ ชุด คือ ชุดที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล สำหรับชุดที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนบุคคล ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา และด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แบบสอบถามทั้ง ๒ ชุดนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนาจากแบบวัดเทคนิคการสอน^๑ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ ตั้งแต่ระดับพฤติกรรมหรือการปฏิบัติหรือการแสดงออกน้อยที่สุดถึงระดับพฤติกรรมหรือการปฏิบัติหรือการแสดงออกมากที่สุด

^๑ทวีศิลป์ สารแสน ๒๕๔๓, หน้า ๑๘๑

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

๕.๑.๑. ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ด้านศาสนบุคคล ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ และด้านการเผยแผ่ศาสนา ตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปดังนี้

๑. ด้านศาสนบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรกได้ดังนี้ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นสมณะด้วยความเต็มใจ ครูผู้สอนมีศรัทธาอย่างมั่นคงในพระพุทธศาสนา และครูผู้สอนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ความเป็นสมณะ ตามลำดับ

๒. ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรกได้ดังนี้ ครูผู้สอนนักเรียนช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ภายในวัด นักเรียนให้ความช่วยเหลือในงานก่อสร้างและดูแลรักษาเสนาสนะภายในวัดครูผู้สอนปฏิบัติงานด้านการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความประพฤติดีงาม อยู่ในระดับมาก และครูผู้สอนปกครองดูแลนักเรียนภายในสำนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

๓. ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรกได้ดังนี้ ครูผู้สอนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนช่วยกันสืบทอดและทรงไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนเข้าใจหลักธรรมคำสอนตรงตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้ว อยู่ในระดับมาก และครูผู้สอนชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจในเนื้อหาและหลักธรรมคำสอนอย่างถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

๔. ด้านการเผยแผ่ศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรกได้ดังนี้ ครูผู้สอนสามารถขยายหัวข้อธรรมะที่สำคัญๆ ให้ผู้อื่นฟังได้ อยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้ และครูผู้สอนบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟังได้ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

๕. ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรกได้ดังนี้ ครูผู้สอนรักษาความสะอาดผ้าไตรจีวรของตนอยู่เสมอ ครูผู้สอนพิจารณาปัจจัยสี่ก่อนใช้สอยอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ และครูผู้สอนทำความสะอาดบริเวณวิหารลานเจดีย์วัดตลอดถึงที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๕.๑.๒. พฤติกรรมการสอนของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการสอน ตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปดังนี้

๑. ด้านการเตรียมการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรกได้ดังนี้ มีความเข้าใจบทบาทร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน มีการเตรียมสถานการณ์และรู้จักใช้สถานการณ์ที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียนอย่างเหมาะสม เตรียมการสอนเหมาะสมกับจุดหมายของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก และศึกษากระบวนการทางเทคนิคและวิธีการสอนรูปแบบต่างๆ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

๒. ด้านการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรกได้ดังนี้ ใช้คำถามหรือใช้แบบฝึกเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ฝึกฝน ท่องจำและรู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการในการปฏิบัติจริง อยู่ในระดับมาก ให้นักเรียนวางแผนการทำงานเป็นกลุ่มและกำหนดขั้นตอนการทำงานเอง และให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามความสามารถและสมัครใจของแต่ละคน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

๓. ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรกได้ดังนี้ ประเมินความประพฤติการเรียนการร่วมกิจกรรม ผลงานจากโครงการและเพิ่มสะสมงาน นำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ วัดผลประเมินผลนักเรียนตามกระบวนการก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน โดยเน้นการวัดจากสภาพจริง อยู่ในระดับมาก และให้นักเรียนได้ประเมินผลจากการปฏิบัติงานของตนเองและกลุ่มเป็นระยะๆ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

๕.๑.๓. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .๐๑$) เมื่อ

พิจารณาระดับความสัมพันธ์รายด้าน พบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสูงที่สุดคือ ด้านการสอน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเท่ากับ .๖๔ รองลงมาคือ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเท่ากับ .๕๕ และด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเท่ากับ .๕๕ ตามลำดับ

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายได้ดังนี้

๕.๒.๑. ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่ามีการจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น เนื่องจากคณะสงฆ์พิจารณาเห็นว่า ผู้ที่สอบผ่านแต่ละปีนั้นเป็นศาสนทายาทที่ต้องรับหน้าที่สนองงานของคณะสงฆ์จึงมีความพิถีพิถันในการคัดเลือกอย่างเข้มงวด ซึ่งสอดคล้องกับ^๒ ที่กล่าวว่า คณะสงฆ์มีความจำเป็นต้องคัดเลือกบุคลากรเพื่อเป็นศาสนทายาทรับใช้พระศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความสามารถเพียบพร้อมด้วยวิชาการและจรณะสมบัติ ปฏิบัติหน้าที่รับใช้พระศาสนา การวัดผลจึงมิได้คำนึงถึงในเรื่องของปริมาณ แต่มุ่งเน้นในเรื่องของคุณภาพเป็นสำคัญ นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร นั้น มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอน มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความสามารถในการช่วยปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ภายในวัด ครูสอนพระปริยัติธรรมแต่ละสำนักเรียนนอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะตัวแล้ว ยังเป็นผู้ที่เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ดำเนินตามรอยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงเป็นพระบรมครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพราะการสอนพระปริยัติธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นเหมือนการบอกทางแก่คนหลงทาง การส่องแสงสว่างในที่มืด การหายใจของที่คว่ำไว้ให้ออกให้ดู และการเชื่อเชิญให้เห็นทางที่ถูกต้องและสมควร ซึ่งผู้ที่จะทำหน้าที่นี้ได้ จึงต้องเป็นผู้ที่รู้แจ้งเห็นจริงตามหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีจิตศรัทธาที่จะเผยแผ่สิ่งที่ตัวเองได้รู้ ได้เห็น และได้ปฏิบัติจนได้รับผลของการปฏิบัตินั้น เพื่อให้ผู้อื่นได้รู้แจ้งเห็นจริง และปฏิบัติจนได้รับผลของการปฏิบัติเหมือนตนเองซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ คือ การปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุนิ

^๒ กองบาลีสนามหลวง ๒๕๔๘, หน้า ๔๐๖

ความพ้นทุกข์ของตนเอง การสั่งสอนธรรมเพื่อให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ และการประยุกต์ธรรมเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านให้พ้นทุกข์ในชีวิตประจำวัน” และสอดคล้องกับ^๓ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์นั้นจะต้องมีกายและใจพร้อมที่จะทำหน้าที่ รับสนองงานด้วยความเต็มใจ เสียสละ มั่นคง อดทน มีความภาคภูมิใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความบริสุทธิ์ใจในงานที่ทำ มีความรักและห่วงใยในสถาบันที่สังกัดด้วยการสั่งสมและอบรมให้เกิดความรู้รักสามัคคีในสถาบัน มีความรู้สึกรักผูกพัน ซึ่งอาศัยการเพาะบ่มด้วย

ระยะเวลาอันยาวนาน จนเกิดความรู้สึกรัก ศรัทธา ห่วงเหิน เกิดทุนและภาคภูมิใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการที่พระสงฆ์มีความรับผิดชอบในตนเอง รู้จักหน้าที่และดำเนินตามรอยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง

เมื่อพิจารณาประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศาสนบุคคล ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ การดำรงพุทธศาสตร์ และด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนซึ่งเป็นพระภิกษุและสามเณรนั้นมีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง รู้และเข้าใจในหลักธรรมซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ ส่วนด้านการเผยแผ่ศาสนาอยู่ในระดับปานกลางนั้นเพราะนักเรียนซึ่งโดยมากยังเป็นพระภิกษุผู้บวชใหม่และสามเณร ยังไม่สามารถที่จะปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ของคณะสงฆ์ได้ เนื่องจากยังอยู่ในภาวะที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเองก่อน จึงจะสามารถไปปฏิบัติศาสนกิจด้านอื่นๆ ได้ ดังนั้น เมื่อยังไม่สามารถที่จะศึกษาเล่าเรียนให้รู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเองแล้ว จึงยากที่จะเผยแผ่ศาสนา จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอบรมให้เกิดความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญเพื่อส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของความเป็นสมณะ ดำรงอยู่ในพระธรรมวินัย ทำตามสิ่งที่พุทธองค์ทรงอนุญาต เว้นสิ่งที่ทรงห้าม รวมทั้งมีจิตสำนึกในอันที่จะปกป้องรักษาหลักธรรมให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับ^๔ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนานั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีศรัทธามั่นคงแน่วแน่ในแนวทางแห่งพระธรรมวินัย เมื่อมีศรัทธาแล้ว จะเป็นแรงผลักดันให้ทำหน้าที่อย่างเสียสละด้วยความเคารพเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย และด้วยเห็นประโยชน์คือ ความสุขความเจริญอันจักพึงมีแก่ประชาชนผู้ปฏิบัติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการศึกษาศาสตร์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาทั้ง ๓ ประการ^๕ คือ ๑) ปริยัติ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เป็นการศึกษาภาคทฤษฎีเพื่อให้มีความรู้เป็นพื้นฐานอย่าง

^๓ ภัทรพร สิริกาญจน, ๒๕๓๕, หน้า ๘๑

^๔ กองบาลีสนามหลวง ๒๕๔๘, หน้า ๔๓๘

^๕ กองบาลีสนามหลวง ๒๕๔๘, หน้า ๔๑๖

^๖ กองบาลีสนามหลวง, ๒๕๔๘, หน้า ๓๖ – ๓๗

แจ่มแจ้งว่า คำสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีอะไรบ้าง ถ้าจะน้อมนำเอาพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติตาม แล้วจะได้ผลอย่างไร เป็นต้น นับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติและ ปฏิเวธ ๒) ปฏิบัติ ได้แก่ การน้อมเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ ภาคปฏิบัติ คือ นำมาประพฤติปฏิบัติจริงๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจา ใจ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ นำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้แล้วนั้นมาเป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตน และ ๓) ปฏิเวธ ได้แก่ การนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้และปฏิบัติจนได้รับผลแห่งการ ปฏิบัติมาเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ได้รับรู้และปฏิบัติตาม เป็นขั้นที่แสดงถึงผลของการปฏิบัติธรรม ซึ่งกว่าพระภิกษุสามเณรจะสามารถปฏิบัติศาสนกิจในด้านอื่นๆ ได้มากกว่านี้ จำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาจนรู้แจ้งเห็นจริงตรงตามพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และปฏิบัติจนได้รับผลของการปฏิบัติแล้วก็จะสามารถปฏิบัติศาสนกิจด้านอื่นๆ ได้อีกสืบไป

๕.๒.๒. พฤติกรรมการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียน ในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ครูที่ทำหน้าที่ในการ ถ่ายทอดความรู้ และหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น นอกจากต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ รู้แจ้งเห็นจริงตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังต้องมีความรักศรัทธา เชื่อมมั่นในพระรัตนตรัย อันส่งผลให้เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย มีจิตใจดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละ อุดมคติ มีความรับผิดชอบต่อนักเรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่ง ทำให้สามารถที่จะชี้แนะ ชักชวน และจูงใจให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ทำให้นักเรียนเกิดศรัทธา นับถือ เชื่อถือ และยินดีที่จะศึกษาและปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^๑ ที่ได้ระบุถึงครูไว้ว่า ครูควร ประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ ๑) น่ารัก คือ ใจดี มีเมตตากรุณา ใส่ใจคนและประโยชน์สุขของศิษย์ เข้าอกเข้าใจสร้างความรู้สึกรักเป็นกันเอง ขวนขวายให้ศิษย์อยากเข้าไปปรึกษาได้ตาม ๒) น่าเคารพ คือ เป็นผู้หนักแน่นยึดมั่นถือถือหลักการเป็นสำคัญและมีความประพฤติเหมาะสมทำให้เกิดความรู้สึกรักอบอุ่นใจ มั่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย ๓) น่าเจริญใจ คือ ความรู้จริงทรงภูมิปัญญาแท้จริงและไม่หยุดนิ่ง ฝึกลงพัฒนาปรับปรุงตนเองอยู่เสมอเป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง สามารถทำให้ศิษย์เอ่ยอ้างและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้งมั่นใจและภาคภูมิใจ ๔) รู้จักพูดให้ได้ผล คือ มีจิตวิทยาในการพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาได้ ๕) อุดมคติต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม ตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อุดมคติฟังได้ ไม่เบื่อง่าย ไม่เสียอารมณ์ ๖) แคลงเรื่องถ้อยคำได้ คือ กล่าวชี้แจง

^๑ สยามหลวงแผนกบาลี, ๒๕๔๘, หน้า ๑๗๓

เรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากซับซ้อน ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ง่าย และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้ง ยิ่งขึ้นไปและ ๓) ไม่ชักนำในที่ไม่เหมาะสม คือ ไม่ชักจูง ชี้นำไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนให้เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในระดับนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอกนั้น จะต้องมีความรู้ ซึ่งพระสงฆ์ที่สามารถสอบผ่านความรู้ในระดับนี้มาได้ แสดงว่าได้รับการตั้งสมอบรรมาเป็นอย่างดีจากบูรพาจารย์ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการสร้างองค์ความรู้ ตลอดจนด้านการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ทำให้มีความรู้ความสามารถ มีความรัก ศรัทธา และยึดมั่นในหลักธรรมคำสอน มีปฏิปทาที่ลาจลาจลน่าเลื่อมใสศรัทธาของนักเรียนตลอดถึงพุทธศาสนิกชน ซึ่งครูสอนพระปริยัติธรรมเหล่านี้เป็นทั้งศาสนทายาทและผู้สร้างศาสนทายาท เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามมั่นคงแห่งพระศาสนา ซึ่งสอดคล้อง^๔ ที่พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูที่เหมาะสมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ดี สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน จะทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ รักใคร่และศรัทธาในตัวครู ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมการสอนจึงมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับนักเรียนและระดับห้องเรียนและมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูอาจารย์ โดยคุณภาพการสอนดังกล่าวมีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เนื่องด้วยครูอาจารย์ได้ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่การเตรียมการเรียนการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการจัดชั้นเรียน ดำเนินการสอนด้วยความเมตตา ตั้งใจสอน รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของนักเรียน ประเมินผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตรวจสอบดูแลเอาใจใส่เป็นรายบุคคล แล้วปรับปรุงแก้ไขซ่อมเสริมให้กับนักเรียนอย่างจริงจังและจริงจัง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเตรียมการเรียนการสอนนั้น ครูที่ได้รับการศึกษาค้นคว้ามาจนมีความเชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการและด้านการบริหารในเรื่องการเรียนการสอนจะสามารถจัดการบริหารได้เป็นผลสำเร็จซึ่งสอดคล้อง^๕ ที่ได้กล่าวไว้ว่า ครูนั้นเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการเตรียมการเรียนการสอน เพราะครูคือผู้ที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ทั้งมวลสู่นักเรียน อิทธิพลจากพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนและมีส่วนที่ช่วยเหลือส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น

ด้านการสอนซึ่งอยู่ในระดับมากนั้น อภิปรายได้ว่าครูมีการวางแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด มีการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาอันนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทำการฝึกฝน ท่องจำและทำกิจกรรมตาม

^๔ ตรีศิลป์ สารแสน ๒๕๔๓, หน้า ๑๓๕, อ้างถึงใน พยุงศักดิ์ สุนทรเทศ, ๒๕๓๑, หน้า ๑๕

^๕ อภิชาติ เจตจันทร์ ๒๕๔๔, หน้า ๕๗

ความต้องการ ความสามารถและความสนใจของแต่ละคนได้ ทำให้บรรลุจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ได้โดยมีการใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร หนังสือหรือข้อมูล แหล่งความรู้ต่างๆ ในการสอน เพื่อให้การเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผลซึ่งสอดคล้อง^{๑๑} ที่กล่าวว่า ในการจัดการสอนนั้น ครูเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพราะครูเป็นผู้นำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ไปให้ผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติให้เกิดความรู้อย่างแท้จริง

และด้านการวัดผลและประเมินผลซึ่งอยู่ในระดับมากนั้น สะท้อนถึงคุณภาพและสมรรถภาพรวมถึงจิตวิญญาณของความเป็นครูออกมาได้อย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งสอดคล้องกับ^{๑๒} ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลหลังเรียนเป็นการตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน จะทำให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน ในขณะเดียวกันยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย ข้อมูลจากการวัดและประเมินผลหลังเรียนมีจุดประสงค์หลักคือใช้ในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลหลังเรียนจะเป็นข้อมูลก่อนการเรียนในระดับต่อไป จึงเป็นประโยชน์ทั้งแก่ผู้เรียนและครูที่จะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาและปรับปรุงการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ได้

๕.๒.๓. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม พบว่ามีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการสอนของครูทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล มีผลให้นักเรียนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสและยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตนตรงตามหลักธรรมคำสอนด้วยความเสียสละ อุดมถน รับผิดชอบต่อหน้าที่ของความเป็นสมณะ สอดคล้อง^{๑๓} ที่กล่าวว่า ครูนั้นเป็นแม่พิมพ์ต้นแบบให้แก่ศิษย์ ต้องสอนได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ด้วยเหตุที่ชีวิตนี้เป็นเรื่องของการศึกษาเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งในระบบและนอกระบบ อย่างไรก็ตามคู่มือครูก็มีในใจครูทุกท่าน ส่วนสื่อการสอนที่สำคัญยิ่งไม่ใช่อื่นไกล คือ ตัวครูเองที่ศิษย์จะถือเป็นแบบอย่างซึ่งครูทุกท่านจะต้องประพฤติให้ศิษย์เห็นเป็นแนวทางให้ปฏิบัติตาม มีค่ามากกว่าคำสอน

^{๑๑} วุฒิพงษ์ ปฏิเวชวัฒนางกูร ๒๕๔๗, หน้า ๗๖.

^{๑๒} ทิวต์ มณีโชติ (๒๕๔๕)

^{๑๓} กองบาลีสนามหลวง ๒๕๔๘, หน้า ๑๗๖.

ด้านพฤติกรรมการสอนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ อธิบายได้ว่า ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมนั้น ทำการสอนโดยได้ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู และเอกสารประกอบการสอนต่างๆ เพื่อเตรียมการสอน และดำเนินการสอนโดยใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสม สร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดถึงมีการวัดผลและประเมินผลเพื่อปรับปรุงการสอนของตนสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจในด้านวิชาการต่างๆ มีความสุขกับการเรียน มีพัฒนาการทางจิตใจที่ดี ทำให้นักเรียนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอน ประพฤติปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับ^{๑๓} ที่พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูที่เหมาะสมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ดี สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียนจะทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ รักใคร่และศรัทธาในตัวครู อันจะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนของครูในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการสอน การดำเนินการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างของบุคคลและสถานการณ์ รวมทั้งการสอนด้วยการประพาดิตนให้

แบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน ย่อมส่งผลให้นักเรียนมีความรักและศรัทธา เชื่อมมั่นและยินดีประพฤติปฏิบัติตาม ถ้าครูมีพฤติกรรมการสอนดีและเหมาะสมแล้ว ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และธรรมจริยา ตลอดจนเจตคติต่างๆ ที่มีต่อการเรียนก็จะสูงตามไปด้วย^{๑๔}

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร จะมากหรือน้อยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนของครูเป็นสำคัญที่ผู้ศึกษาเห็นว่า มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของพระภิกษุสามเณร เพราะครูที่มีพฤติกรรมการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษาจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของคณะสงฆ์ได้

^{๑๓} ทวีศิลป์ สารแสน ๒๕๔๓, หน้า ๑๓๕, อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ สนเทศ, ๒๕๓๑, หน้า ๑๕

^{๑๔} สมจิตร อุดม, ๒๕๔๓, หน้า ๒๑๒

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย แบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๓.๑. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

๑. จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารซึ่งประกอบด้วยเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนควรรู้ชี้แนะ กระตุ้น รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมในด้านการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน และการปฏิบัติศาสนกิจด้านต่างๆ ของคณะสงฆ์ แก่ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สอนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างแรงจูงใจในการศึกษาให้แก่นักเรียน โดยต้องเน้นการสอนให้มีการอภิปรายหัวข้อธรรมะและสร้างความมั่นใจจนสามารถปาฐกถาธรรมในที่ชุมชนได้

๒. จากผลการวิจัยที่พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูโดยรวมและรายด้านสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในระดับมากนั้น เจ้าสำนักเรียนควรรู้ให้ความสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอและทัดเทียมกัน โดยเน้นที่ด้านการสอนให้นักเรียนวางแผนการทำงานเป็นกลุ่มและปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามความสามารถและสมัครใจของแต่ละคนเป็นอันดับแรก เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษามากที่สุด

๕.๓.๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบว่าประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในกรุงเทพมหานครกับของสำนักเรียนในต่างจังหวัดมีความแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขรวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนการสอน

๒. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เช่น วุฒิการศึกษาของครู หลักการบริหารของผู้บริหารสำนักเรียน และการสนับสนุนของเจ้าสำนักเรียน เป็นต้น

๓. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิภาพ ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กับพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาว่า มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ข้อมูลวิทยุภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมวิชาการ. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านผลผลิตปัจจัยและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา. ๒๕๓๕.

กรรมธิการ วิทยุภาค. พฤติกรรมการเรียนการสอนที่พึงประสงค์. วารสารกองทุนสงเคราะห์. ๕๓: ๓-๗, ๒๕๓๕.

กองบาลีสนามหลวง. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์. ๒๕๔๘.

ชมพันธ์ ฤกษ์ชัย. อยุธยา, ๒๕๔๓. มีนาคม-เมษายน. การพัฒนาระบบการสอน. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์. ๑๒:

ชินชนก เชิงเขาวี. อภินันท์ บุญช่วย. และ ทวี ทองคำ. การวิเคราะห์โครงสร้างขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๑. หน้า ๑๓๓.

ดำรงค์ พลโภชน. การศึกษาการใช้วิธีการเผยแพร่พุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินันท์ กศ.ม. การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ., ๒๕๔๔.

ทองคุณ หงษ์พันธ์. สอนดีต้องมีหลัก. กรุงเทพมหานคร: แสงสว่างการพิมพ์. ๒๕๔๒. หน้า ๕.

ทิสนา เขมมณี. การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดล CIPPA เอกสารประกอบการนำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๒.

ประทีน วิเศษสุวรรณ. ปัจจัยการบริหารการศึกษาที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑. ปรินันท์ กศ.ม. การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.

พระธรรมกิตติวงศ์ ทองดี สุรเดโช. คู่มือการศึกษาบาลี. กรุงเทพมหานคร: ประดิพัทธ์. ๒๕๔๘.

พระธรรมปิฎก ประยุทธ์ ปยุตโต. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๓๘.

พระมหาดาว กระจุกไชย. “คุณลักษณะของพระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ตามทัศนะของพระราชธรรม
นิเทศ ระเบียบ จิตญาโณ. พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. มหามกุฏราชวิทยาลัย.
๒๕๔๘.

พระราชธรรมนิเทศ ระเบียบ จิตญาโณ, ๒๕๔๐. พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร:
มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๔๐.

พิสิฐ เจริญสุข . การศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด.
ปริญญาโท กศ.ม. การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ. .๒๕๔๔.

ภัทรพร สิริกาญจน. หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุ
วณโณ. ในพระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย ประเด็นวิจัยศาสนาและ
วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.. ๒๕๓๕.

ภัทรพร สิริกาญจน. หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุ
วณโณ. ใน พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย ประเด็นวิจัยศาสนาและ
วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕. หน้า ๘๑.

มานพ พลไพรินทร์. คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: หจก.ชุดิมาการพิมพ์.,
๒๕๓๓.

มานี ไชยธีรานุกูลศิริ. จิวรรณ จันทรรัตน์. และ อุดมสิทธิ์ จิตวิจารณ์. บทบาทของพระสงฆ์ในยุค
โลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: เอส แอนด์ จี กราฟฟิค, ๒๕๔๒.

รุ่ง แก้วแดง. และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา
หน่วยที่ ๑๐ - ๑๒. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖.

สงบ ประเสริฐพันธุ์. ร่วมกันสรรค์สร้างคุณภาพโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.,
๒๕๔๓.

สนามหลวงแผนกธรรม. เรื่องสอบธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.. ๒๕๔๑.

สมชาย ไมตรี. การศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการวิจัย
แห่งชาติ, ๒๕๓๕.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการเสวนาทางวิชาการเรื่อง การศึกษาของคณะ
สงฆ์กับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ, ๒๕๔๒.
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ภาวะผู้นำในทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา นนทบุรี: โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์. ๒๕๔๖.

(๒) บทความวารสาร/อินเทอร์เน็ต

พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๐. มาตรา ๖.

<http://www.kodmhai.com/m4/m4-1/Nthailaw-4-1/N1069.html>. เข้าถึงเมื่อ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๔.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ.

๒๕๓๕. <http://www.onab.go.th/index.php>. เข้าถึงเมื่อ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๔.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, แหล่งที่มาของข้อมูล

, http://ednet.kku.ac.th/~ed_soc/law%201.htm

(๓) วิทยานิพนธ์

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน.

ปริญญาโท กศ.ด. การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๖.

กฤติยา เศษพิสุทธิ. การศึกษาความรู้ตามการรับรู้ตามการรับรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการสอนของ

ครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานครที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. **ปริญญาโท กศ.ม. การประถมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖.**

จินดา ทับจัน. พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาสทาง

การศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษากลุ่มกรุงเทพมหานคร. **ปริญญาโท กศ.ม. การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖.**

ทวีศิลป์ สารแสน. “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนใน

ห้องเรียนด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา”. **ปริญญาโท กศ.ด. เทคโนโลยีการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓.**

บัณฑิต แทนพิทักษ์, ๒๕๔๐. “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ อำนาจ ความศรัทธา และความพึง

พอใจในงานของครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษา”. **ปริญญาโท กศ.ด. การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๐.**

บุญเรือง ศรีเหรียญ. การศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ และประสิทธิผลของโรงเรียน โดยใช้รูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้น. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด.** การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒.

ปาติกา นิธิประเสริฐกุล. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. **วิทยานิพนธ์ กศ.ม. การบริหารการศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗.

วัลยา นิหมัด. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. **วิทยานิพนธ์ กศ.ม.หลักสูตรและการสอน.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

ศักดิ์สิทธิ์ แร่ทอง. ตัวแปรที่พยากรณ์พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุพร. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.การบริหารการศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.

สรายุทธ์ เศรษฐขจร. “การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาน”. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด.** การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕

สายสุดา กิจประยูร. การศึกษาการบริหารการจัดการศึกษา และประสิทธิผลของโรงเรียนคาทอลิกในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.** การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. , ๒๕๔๔.

อภิวรรณ แก้วเล็ก. ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑. **วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.** การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒.

อภิชาติ เจตจำนงนุช. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะการปฏิรูปการเรียนรู้กับพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน”. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.** การวิจัยและสถิติทางการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๔.

๒. ภาษาอังกฤษ

Collins, Carol Roberts. Teacher and Principal Perception of the Effect, 1987.

Hoy, Wayne K., & Miskel, Cecil G. (1991). Educational administration: theory, research and practice. 6th ed. New York: Mc Graw-Hill.

Mott, Paul E. (1972). The Characteristics of Effective Organizations. New York: Harper and Row.

Reid, Ken., Hopkins, David., & Holly, Peter. (1988). Toward the Effective School. Oxford: Basic Blackwell Ltd.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

ภาคผนวก ค หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย

ภาคผนวก ง ผลการ Try out แบบสอบถาม ๓๐ ชุด

ภาคผนวก จ ประวัติผู้วิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครูโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง ๑. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำงาน
นิพนธ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษา
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระ
ปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ข้อมูลที่ได้จากการ
วิจัยจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางดำเนินการ วางแผนปรับปรุงการปฏิบัติงานของสำนัก
เรียน ในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๒. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู มี ๒๔ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร มี ๓๐ ข้อ

๓. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนพระ
ปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานครและไม่มีผลกระทบต่อ
สถานภาพของท่านแต่ประการใด จึงใคร่ขอความเมตตาคุณเคราะห์จากท่านตอบคำถามให้ครบทุก
ข้อเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์สรุปผลการวิจัยต่อไป

ขอขอบคุณทุกท่านมาไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

พระทวีศักดิ์ พุทธกรกิจโต (ยุทธไกร)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ รุ่นที่ ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความให้สมบูรณ์และเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความเป็นจริง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		สำหรับผู้วิจัย
๑.๑	สมณะภาวะ	
	☐ ๑. พระภิกษุ	☐ ๒. สามเณร
๑.๒	อายุ	
	☐ ๑. ต่ำกว่า ๓๑ ปี	☐ ๒. ๓๑ - ๔๐ ปี
	☐ ๓. ๔๑ - ๕๐ ปี	☐ ๔. ๕๑ ปีขึ้นไป
๑.๓	ระดับการศึกษา	
	☐ ๑. ปริญญาตรี	☐ ๒. ปริญญาโท
	☐ ๓. ปริญญาเอก	☐ ๔. อื่น ๆ
๑.๔	ตำแหน่ง	
	☐ ๑. ผู้อำนวยการ	☐ ๒. รองผู้อำนวยการ
	☐ ๓. ครูผู้สอน	☐ ๔. สามเณร
๑.๕	ประสบการณ์	
	☐ ๑. ต่ำกว่า ๖ ปี	☐ ๒. ๖ - ๑๐ ปี
	☐ ๓. ๑๑ - ๒๐ ปี	☐ ๔. ๒๑ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของท่าน แล้วกรณาคิดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
- ๓ หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
- ๑ หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

คำถาม ท่านได้ปฏิบัติตามรายการดังกล่าวระดับใด

ข้อ	พฤติกรรมการสอน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	ด้านการเตรียมการเรียนการสอน เตรียมการสอนเหมาะสมกับจุดหมายของหลักสูตร					
๒	ศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
๓	ศึกษากระบวนการทางเทคนิค และวิธีการสอนรูปแบบต่างๆ					
๔	จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม					
๕	คัดเลือกเนื้อหาสาระสำหรับการจัดการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องก่อนที่จะทำการสอนอย่างเหมาะสม					
๖	มีความเข้าใจบทบาทร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน					
๗	มีการเตรียมสถานการณ์ และรู้จักใช้สถานการณ์ที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียนอย่างเหมาะสม					
๘	ด้านการสอน มีการวางแผนการสอน จัดกิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด					

ข้อ	พฤติกรรมการสอน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๕	ใช้คำถาม หรือใช้แบบฝึก เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิด วิเคราะห์วิจารณ์ให้นักเรียนรู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง					
๑๐	เปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหา อย่างหลากหลาย					
๑๑	ให้นักเรียนวางแผนการทำงานเป็นกลุ่มและกำหนด ขั้นตอนการทำงานเอง					
๑๒	ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตาม ความสามารถและความสมัครใจของแต่ละคน					
๑๓	เปิดโอกาสให้นักเรียนหาแนวทางคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง					
๑๔	จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการในการ ปฏิบัติจริง					
๑๕	มีการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร หนังสือและข้อมูลต่างๆ ในการสอน					
๑๖	มีการแบ่งงานตามความสามารถของนักเรียนโดยความ เห็นชอบของกลุ่มเพื่อผลสำเร็จของงาน					
๑๗	ด้านการวัดผลและประเมินผล ใช้วิธีการประเมินพัฒนาการของนักเรียนด้วยวิธี หลากหลาย					
๑๘	ให้นักเรียนได้ประเมินผลจากการปฏิบัติงานของตนเอง และกลุ่มเป็นระยะๆ					
๑๙	วัดผลประเมินผลนักเรียนตามกระบวนการก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน โดยเน้นการวัดจากสภาพจริง					
๒๐	มีการทำแบบประเมินผลตามจุดมุ่งหมายการสอน และ ประเมินผลการเรียนเป็นระยะ					
๒๑	แจ้งผลการประเมินให้นักเรียน ผู้ปกครองรับทราบ ความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ					

ข้อ	พฤติกรรมการสอน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๒๒	ประเมินความประพฤติ การเรียน การร่วมกิจกรรม ผลงาน จากโครงการและเพิ่มสะสมผลงาน					
๒๓	นำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้					
๒๔	จัดการเรียนซ่อมเสริมและการประเมินผลการเรียนรู้ให้กับผู้ไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่ผ่านเกณฑ์การวัดผล					

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในบางกอกใหญ่

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความที่เกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แล้ว
กรณাজัดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน
ไว้ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
- ๓ หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
- ๑ หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

คำถาม ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ในระดับใด

ข้อ	ประสิทธิผลของการจัดการศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	ด้านศาสนบุคคล					
	ครูผู้สอนมีศรัทธาอย่างมั่นคงในพระพุทธศาสนา					
	ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของความเป็นสมณะ					
	ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นสมณะด้วยความเต็มใจ					
	ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเสียสละ					
๕	ครูผู้สอนเสียสละประโยชน์ส่วนตนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของพระพุทธศาสนา					
๖	ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ					
	ครูผู้สอนปกครองดูแลนักเรียนภายในสำนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย					
	ครูผู้สอนช่วยเหลืองานด้านการศึกษาภายในวัด เช่น มีการจัดอบรมและติวก่อนสอบ					
	ครูผู้สอนปฏิบัติงานด้านการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มี ความประพฤติดีงาม					

ข้อ	ประสิทธิผลของการจัดการศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๙	ครูผู้สอนช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ภายในวัด					
๑๐	ครูผู้สอนให้ความช่วยเหลือในงานก่อสร้างและดูแลรักษาเสนาสนะภายในวัด					
	ด้านการดำรงพุทธศาสตร์					
๑๑	ครูผู้สอนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา					
๑๒	ครูผู้สอนช่วยกันสืบทอดและทรงไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา					
๑๓	ครูผู้สอนเข้าใจหลักธรรมคำสอนตรงตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้ว					
๑๔	ครูผู้สอนชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจในเนื้อหาและหลักธรรมคำสอนอย่างถูกต้อง					
๑๕	ครูผู้สอนอธิบายข้อเท็จจริงเมื่อพบว่าผู้อื่นกล่าวถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าในทางที่ไม่เหมาะสม					
	ด้านการเผยแผ่ศาสนา					
๑๖	ครูผู้สอนสามารถขยายหัวข้อธรรมะที่สำคัญๆ ให้ผู้อื่นฟังได้					
๑๗	ครูผู้สอนเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้					
๑๘	ครูผู้สอนแสดงปาฐกถาธรรมในที่ชุมชนได้					
๑๙	ครูผู้สอนอภิปรายหัวข้อธรรมะกับเพื่อนนักเรียนด้วยกันได้					
๒๐	ครูผู้สอนบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟังได้					
	ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ					
๒๑	ครูผู้สอนลงอุโบสถทำสังฆกรรมในวันพระ ๑๔ ค่ำ และ ๑๕ ค่ำ อย่างสม่ำเสมอ					
๒๓	ครูผู้สอนบิณฑบาตเลี้ยงชีพอย่างสม่ำเสมอ					

ข้อ	ประสิทธิผลของการจัดการศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๒๓	ครูผู้สอนทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็นอย่างสม่ำเสมอ					
๒๔	ครูผู้สอนทำความสะอาดบริเวณวิหารลานเจดีย์วัดตลอดถึงที่อยู่อาศัย					
๒๕	ครูผู้สอนรักษาความสะอาดผ้าไตรจีวรของตนอยู่เสมอ					
๒๖	ครูผู้สอนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมตามที่วัดกำหนดไว้					
๒๗	ครูผู้สอนดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย เช่น ปลงผม โกนหนวด ตัดเล็บอยู่เสมอ					
๒๘	ครูผู้สอนตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและดูแลรับใช้พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ตลอดถึงพระเถระชั้นผู้ใหญ่อย่างสม่ำเสมอ					
๒๙	ครูผู้สอนปลงอาบัติเป็นประจำทุกวันหรือทุกวันพระ					
๓๐	ครูผู้สอนพิจารณาปัจจัยสี่ก่อนใช้สอยอย่างครบถ้วนบริบูรณ์					

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
พระทวีศักดิ์ พุทธรกุจิโต (ยุทธไกร)

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๑

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๒ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดระฆังโฆสิตาราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย พระทวิศักดิ์ พุทธระกษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินฉา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดโมลีโลกยาราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๒๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดอรุณราชวราราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER'S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK" ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดนาคกลาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER'S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK" ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการ

ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์ กรรมการ

ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดราชสิทธิาราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญอุป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดเครือวัลย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญอุป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดท่าพระ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญอุป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดหงษ์รัตนาราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดใหม่พิเรนทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดคงมูลเหล็ก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศักดิ์ พุทธระกษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดเจ้ามูล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดประดู่ฉิมพลี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดประดู่ในทรงธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญอุป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดสังกัสยาน์วรวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทีศศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๒

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๔๑๐๔-

๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมวัดโพธิ์เรียง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐ ชุด

ด้วย พระทิวศักดิ์ พุทธระกฤษิตโต ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของนักเรียนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER’S BEHAVIOR AND MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF BUDDHIST STUDY OF THE SCRIPTURES: DHAMMA SCHOOL IN EDUCATIONAL INSTITUTES IN BANGKOKYAI BANGKOK” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์	กรรมการ
ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชวาล ศิริวัฒน์
ตำแหน่งหน้าที่งาน อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมหมาย คูยอรัมย์
ตำแหน่งหน้าที่งาน อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก
ตำแหน่งหน้าที่งาน อาจารย์ พิเศษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การแปลผลจากแบบสอบถาม (IOC)

ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญกำหนดเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

- +๑ หมายถึง เหมาะสมว่าแบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๑ หมายถึง ไม่เหมาะสมว่าแบบสอบถามไม่ได้วัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา

แบบสอบถามที่ถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ IOC เกินกว่า ๐.๕ เป็นต้นไป

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. สมณภาวะ

() พระภิกษุ () สามเณร

๒. อายุ

() ต่ำกว่า ๓๑ ปี () ๓๑-๔๐ ปี

() ๔๑-๕๐ ปี () ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. วุฒิกการศึกษา

() ปริญญาตรี () ปริญญาโท

() ปริญญาเอก () อื่น ๆ

๔. ตำแหน่ง

() ผู้บริหาร () รองผู้อำนวยการ

() ผู้ช่วยผู้บริหาร () ครูผู้สอน

() สามเณร

๕. ประสบการณ์

() ต่ำกว่า ๖ ปี () ๖-๑๐ ปี

() ๑๑-๒๐ ปี () ตั้งแต่ ๒๑ ปีขึ้นไป

คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				รวม	ค่า IOC	สรุปผล
คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓	คนที่ ๔			
+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของ
 สำนักเรียนในบางกอกใหญ่

หัวข้อ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
	ด้านศาสนบุคคล	๑	๒	๓	๔	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑	ครูผู้สอน มีศรัทธาอย่างมั่นคงใน พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒	ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของ ความเป็นสมณะ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๓	ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นสมณะ ด้วยความเต็มใจ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๔	ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วย ความเสียสละ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๕	ครูผู้สอนเสียสละประโยชน์ส่วนตนในการ ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของ พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๖	ด้านความสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ครูผู้สอนปกครองดูแลนักเรียนภายในสำนัก เรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๗	ครูผู้สอนช่วยเหลืองานด้านการศึกษาภายใน วัด เช่น มีการจัดอบรมและติวก่อนสอบ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๘	ครูผู้สอนปฏิบัติงานด้านการอบรมสั่งสอน เยาวชนให้มีความประพฤติดีงาม	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๙	ครูผู้สอนช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ ภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๐	ครูผู้สอนให้ความช่วยเหลือในงานก่อสร้าง และดูแลรักษาเสนาสนะภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	๔๓	๑.๐	ใช้ได้
๑๑	ด้านการดำรงพุทธศาสตร์ ครูผู้สอนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทาง พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้

๑๒	ครูผู้สอนช่วยกันสืบทอดและทรงไว้ซึ่ง หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๓	ครูผู้สอนเข้าใจหลักธรรมคำสอนตรงตาม พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดี แล้ว	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๔	ครูผู้สอนชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจในเนื้อหาและ หลักธรรมคำสอนอย่างถูกต้อง	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๕	ครูผู้สอนอธิบายข้อเท็จจริงเมื่อพบว่าผู้ อื่นกล่าวถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ในทางที่ไม่เหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๖	ด้านการเผยแพร่ศาสนา ครูผู้สอนสามารถขยายหัวข้อธรรมะที่ สำคัญๆ ให้ผู้อื่นฟังได้	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๗	ครูผู้สอนเทศน์ในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาได้	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๘	ครูผู้สอนแสดงปาฐกถาธรรมในที่ชุมชนได้	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๙	ครูผู้สอนอภิปรายหัวข้อธรรมะกับเพื่อน นักเรียนด้วยกันได้	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๐	ครูผู้สอนบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟังได้	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๑	ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ครูผู้สอนลงอุโบสถทำสังฆกรรมในวันพระ ๑๔ ค่ำ และ ๑๕ ค่ำ อย่างสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๒	ครูผู้สอนบิณฑบาตเลี้ยงชีพอย่างสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๓	ครูผู้สอนทำความสะอาดบริเวณวิหารลาน เจดีย์วัดตลอดถึงที่อยู่อาศัย	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๔	ครูผู้สอนรักษาความสะอาดผ้าไตรจีวรของ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้

	คนอยู่เสมอ							
๒๖	ครูผู้สอนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมตามที่วัดกำหนดไว้	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๗	ครูผู้สอนดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย เช่น ปลงผม โกนหนวด ตัดเล็บอยู่เสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๘	ครูผู้สอนตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและดูแลรับใช้พระอุปัชฌาย์อาจารย์ตลอดถึงพระเถระชั้นผู้ใหญ่อย่างสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๙	ครูผู้สอนปลงอาบัติเป็นประจำทุกวันหรือทุกวันพระ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๓๐	ครูผู้สอนพิจารณาปัจจัยสี่ก่อนใช้สอยอย่างครบถ้วนบริบูรณ์	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู

หัวข้อ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่				สรุปและแปลผล			
	พฤติกรรมการสอน	๑	๒	๓	๔	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑	ด้านการเตรียมการเรียนการสอน เตรียมการสอนเหมาะสมกับจุดหมายของหลักสูตร	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒	ศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๓	ศึกษากระบวนการทางเทคนิค และวิธีการ สอนรูปแบบต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๔	จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนการสอนอย่าง เหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๕	คัดเลือกเนื้อหาสาระสำหรับการจัดการ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้

	เรียนรู้ในแต่ละเรื่องก่อนที่จะทำการสอน อย่างเหมาะสม							
๖	มีความเข้าใจบทบาทร่วมกันระหว่างครูกับ นักเรียนในการจัดการเรียนการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๗	มีการเตรียมสถานการณ์ และรู้จักใช้ สถานการณ์ที่จะกระตุ้นความสนใจของ นักเรียนอย่างเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๘	ด้านการสอน มีการวางแผนการสอน จัดกิจกรรมตาม จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๙	ใช้คำถาม หรือใช้แบบฝึก เพื่อกระตุ้นให้ นักเรียนคิด วิเคราะห์วิจารณ์ให้นักเรียนรู้จัก หาความรู้ด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๐	เปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาทางเลือกใน การแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๑	ให้นักเรียนวางแผนการทำงานเป็นกลุ่มและ กำหนดขั้นตอนการทำงานเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๒	ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ตามความสามารถและความสมัครใจของแต่ละคน	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๓	เปิดโอกาสให้นักเรียนหาแนวทางคิด แก้ปัญหาด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๔	จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการในการปฏิบัติจริง	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๕	มีการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร หนังสือ และข้อมูลต่างๆ ในการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๖	มีการแบ่งงานตามความสามารถของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้

	โดยความเห็นชอบของกลุ่มเพื่อผลสำเร็จของงาน							
๑๗	ด้านการวัดผลและประเมินผล ใช้วิธีการประเมินพัฒนาการของนักเรียน ด้วยวิธีหลากหลาย	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๘	ให้นักเรียนได้ประเมินผลจากการปฏิบัติงาน ของตนเองและกลุ่มเป็นระยะๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๑๙	วัดผลประเมินผลนักเรียนตามกระบวนการ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน โดยเน้น การวัดจากสภาพจริง	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๐	มีการทำแบบประเมินผลตามจุดมุ่งหมายการ สอน และประเมินผลการเรียนเป็นระยะ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๑	แจ้งผลการประเมินให้นักเรียน ผู้ปกครอง รับทราบความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๒	ประเมินความประพฤติ การเรียน การร่วม กิจกรรม ผลงานจากโครงการและเพิ่ม สะสมผลงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๓	นำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพ นักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้
๒๔	จัดการเรียนซ่อมเสริมและการประเมินผล การเรียนรู้ให้กับผู้ไม่ผ่านมาตรฐานการ เรียนรู้หรือไม่ผ่านเกณฑ์การวัดผล	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๑.๐	ใช้ได้

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach Alpha if Item Deleted
N1	178.9000	214.0931	.4882	.9371
N2	179.4333	216.4609	.4070	.9377
N3	179.2000	205.8897	.6421	.9357
N4	179.1333	212.1195	.6915	.9358
N5	179.0667	211.8575	.6864	.9358
N6	179.0333	209.7575	.5832	.9363
N7	179.2333	213.3575	.5293	.9368
N8	179.2667	200.0644	.8252	.9337
N9	179.4333	204.9437	.6944	.9352
N10	179.1000	207.9552	.6749	.9354
N11	179.0667	206.8920	.6782	.9354
N12	179.3000	208.5621	.4882	.9376
N13	179.3000	197.1828	.7738	.9344
N14	179.0667	209.5816	.5597	.9365
N15	178.9667	217.3437	.3412	.9381
N16	179.0333	211.6195	.5746	.9364
N17	179.2333	217.6333	.3727	.9379
N18	179.0333	218.5851	.2691	.9386
N19	179.0000	222.0690	.0730	.9396
N20	178.8667	219.1540	.2730	.9384
N21	179.1667	220.5575	.1628	.9392
N22	178.8667	212.9471	.6184	.9363
N23	179.0000	222.6207	.0364	.9398
N24	178.9667	218.5161	.3096	.9382
N25	179.0333	214.9299	.4907	.9371
N26	179.0333	211.6195	.5326	.9367
N27	179.1667	214.7644	.4318	.9375

N28	179.5000	215.5690	.4144	.9376
N29	179.1000	213.8862	.5096	.9369
N30	179.0333	214.3092	.5287	.9368
N31	178.9333	217.3057	.3442	.9381
N32	178.9000	213.4724	.5801	.9365
N33	178.9333	222.0644	.0733	.9396
N34	179.0667	212.2023	.5988	.9363
N35	179.3333	214.7126	.5011	.9370
N36	179.0000	209.7241	.7308	.9353
N37	179.2667	216.2023	.4274	.9375
N38	179.1667	207.1782	.6831	.9353
N39	179.1333	215.1540	.4974	.9371
N40	178.9667	217.7575	.3607	.9379
N41	178.9000	218.5069	.3133	.9382
N42	179.0000	206.8276	.7168	.9350

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	: พระทวีศักดิ์ ฉายา พุทฺธรชฺชิตฺโต นามสกุล ยุทธไกร
เกิด	: ๒๓ มิถุนายน ๒๕๒๖ ปีถุน
สถานที่เกิด	: ๖๓/๓ บ.กล้วย ต.บ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
การศึกษา	: พ.ศ.๒๕๔๔ นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนพระปฐมเจดีย์ : พ.ศ. ๒๕๔๔ จบเปรียญธรรม ๑ – ๒ ประโยค : พ.ศ. ๒๕๕๒ พุทธศาสตรบัณฑิต พธ.บ.(การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อุปสมบท	: ๒ มกราคม ๒๕๔๕
สังกัด	: ๑๕๘ หมู่ ๔ วัดอรุณราชวราราม ช.ปรกอรุณ ถ.วังเดิม แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐
หน้าที่	: ครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย : ครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนประถมพิทยาภิเศก
เข้าศึกษา	: ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๒
สำเร็จการศึกษา	: ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๕
ที่อยู่ปัจจุบัน	: ๑๕๘ หมู่ ๔ วัดอรุณราชวราราม ช.ปรกอรุณ ถ.วังเดิม แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่